

სადისერტაციო ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

ჩვენი თეორიული კვლევის საგანს წარმოადგენს ფსიქოლოგიზმი ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში. ფსიქოლოგიური გააზრებები მწერლის შემოქმედებაში ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესია. მისი საშუალებით შესაძლებელი ხდება შემოქმედისა და რომანის პერსონაჟების მოქმედების ფსიქოლოგიური ახსნა-გაანალიზება. თემაზე მუშაობის პროცესში, ფსიქოლოგიისა და ფილოსოფიის კლასიკოსთა ნაშრომებზე დაყრდნობით, გავაანალიზეთ მწერლის ფსიქოლოგიური ხასიათის ტექსტები.

ნოდარ დუმბაძე საყურადღებო მწერალია სწორედ იმით, რომ მის ნაწარმოებებში ჩანს ეპოქის ყველა მნიშვნელოვანი პრობლემა, იგრძნობა არაერთი, იმ დროისთვის აქტუალური თეორისა და ტენდენციის კვალი, რაც მის პროზას უნიკალურს ხდის ქართულ ლიტერატურაში.

საკვლევი თემის აქტუალურობა: წარმოდგენილი ნაშრომი ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში მწერლისა და პერსონაჟების ფსიქოლოგიური შესწავლის, მონოგრაფიული განხილვისა და შეფასების პირველი ცდაა. ამიტომ ეს პრობლემა თემაში ყურადღებას იპყრობს ლიტერატურული კონკრეტულობით და ასევე, თეორიული განზოგადებით.

XXI საუკუნე ღირებულებათა გადაფასების ეპოქაა. მიუხედავად გლობალიზაციისა, ინფორმაციული ტექნოლოგიების განვითარების თანამედროვე პირობებისა და ცხოვრების აჩქარებული რიტმისა, აქტუალურობას არ კარგავს ადამიანურ ქცევათა მეცნიერული გაანალიზება. პიროვნებისა და საზოგადოების ობიექტური შეფასების და მათი პოტენციური შესაძლებლობების გამოვლენის პრობლემა სადღეისოდ მეტად აქტუალურია, განსაკუთრებით უკანასკნელ წლებში აღმოცენებული პოლიტიკური, რელიგიური ან სხვა სახის კონფლიქტების ფონზე. ეს პრობლემები კი ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში ყოველთვის წინა პლანზე იდგა. მწერლის მდიდარი შემოქმედება პერსონაჟთა ქცევის ფსიქოლოგიური კუთხით გაანალიზების საშუალებას ნამდვილად იძლევა.

ნაშრომის მიზანია ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში, საკვლევი საკითხის ირგვლივ არსებულ სამეცნიერო ლიტერატურაზე დაყრდნობით, მხატვრული ფსიქოლოგიზმის საფუძვლების აღმოჩენა

და, შესაბამისად, მისი გაანალიზება. ფსიქოლოგიზმი გონებრივი პროცესების განვითარების და ადამიანური განცდების გამოხატვის ანალიზს გულისხმობს. იგი ლიტერატურული თხზულების დეტალური მიმოხილვაა, რაც თავისთავად მოიაზრებს ტექსტის ისტორიული, ფილოსოფიური და ფსიქოლოგიური მიმართულებით შესწავლას. სწორედ ეს საკითხები წარმოადგენს ჩვენი კვლევის ძირითად ამოცანას.

მწერლის თხზულებები მრავალმხრივ იქცევა ყურადღებას, მაგრამ ჩვენ შევეცადეთ პერსონაჟთა ქცევა ფსიქოლოგიური კუთხით გაგვეანალიზებინა.

ნაშრომის კვლევის ობიექტი და მეთოდები: სადისერტაციო ნაშრომის შესრულების პროცესში გამოვიყენეთ კვლევის თანამედროვე მეთოდები და მოდელები: ისტორიულ-შედარებითი, დესკრიფციული, შეპირისპირებითი მეთოდების სინთეზი, ტექსტის გარკვეული მონაკვეთების ნარატოლოგიური ანალიზი. ტექსტისა და მკითხველის დამოკიდებულების წარმოსაჩენად ჩავრთეთ რეცეფციული ესთეტიკის მეთოდოლოგია. ნაშრომზე მუშაობისას გამოვიყენეთ ფსიქოლოგიის კლასიკოსთა ნამუშევრები და თეორიები, რადგან თვითონ ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში უხვადაა ადამიანის სიღრმისეული ფსიქოლოგიური ქცევის მომენტები.

თხზულების კვლევისას მივმართეთ ჰერმენევტიკის პრინციპს. ჰერმენევტიკა, ზოგადად, არის გარკვეული საზრისის შემცველი მოცემულობების განმარტება - გაგების ხელოვნება, ხოლო კონკრეტულად ტექსტების განმარტება-გაგების (ინტერპრეტაციის) ხელოვნება.

ტიპოლოგიური მეთოდით შევეცადეთ ფსიქოლოგიურად გაგვეანალიზებინა ნოდარ დუმბაძის თხზულებათა პერსონაჟები და, ამგვარად, აგვეხსნა მათი ქმედების რაობა და მათი მსგავსი ადამიანისათვის დამახასიათებელი განსაკუთრებული ქცევა.

აგრეთვე, ჩვენს ნაშრომში ვიხელმძღვანელებთ, დიმიტრი უზნაძის მიერ შემუშავებული „განწყობის თეორიით“, რაც ქცევის მიზანშეწონილობის ახსნას გულისხმობს.

ნაშრომის პრაქტიკული ღირებულება: ნაშრომი შეიცავს საინტერესო მასალას ლიტერატორთა და ფსიქოლოგთა ფართო წრისათვის, ასევე ამ სფეროში მომუშავე მაგისტრანტებისა და

დოქტორანტებისათვის. ანალიზის შედეგები და წარმოდგენილი მასალა შეიძლება გამოვიყენოთ მხატვრული ტექსტის ანალიზისა და ინტერპრეტაციის პრაქტიკულ მეცდინეობებზე.

სადისერტაციო ნაშრომის მეცნიერული სიახლე: სადისერტაციო ნაშრომის მეცნიერულ სიახლედ მიგვაჩნია ნოდარ დუმბაძის შემოქმედების ფსიქოლოგიური კვლევა. საკვლევი საკითხის ირგვლივ თანამედროვე ლიტერატურათმცოდნეობაში არსებულ ზოგად თეორიულ და მეთოდოლოგიურ შრომებზე დაყრდნობით, განვიხილეთ მწერლის მრავალმხრივ ესთეტიკურ-ფსიქოლოგიურ შეხედულებები.

ნოდარ დუმბაძეზე საკმაოდ დიდი ლიტერატურა არსებობს, მაგრამ წარმოდგენილი ნაშრომი ნოდარ დუმბაძის შემოქმედების ფსიქოლოგიური კუთხით განხილვისა და შეფასების პირველი ცდაა.

ნაშრომის მოცულობა და სტრუქტურა: სადისერტაციო ნაშრომი შედგება შესავლის, ოთხი თავის, ქვეთავებისა და დასკვნითი ნაწილისაგან. შეიცავს კომპიუტერულად ნაბეჭდ 131 გვერდს. ერთვის გამოყენებული ლიტერატურის ჩამონათვალი ქართულსა და უცხოურ ენებზე.

ნაშრომის აპრობაცია: შვიდი სამეცნიერო სტატია, რომელიც შეიცავს კვლევის ძირითად შედეგებსა და დასკვნებს, გამოქვეყნებულია საერთაშორისო სამეცნიერო გამოცემებში.

სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი შინაარსი შესავალი

ხელოვნება და მისი ნებისმიერი დარგი, მათ შორის ლიტერატურა, უპირველესად რეალობაში მიმდინარე პროცესებს ასახავს, ამ მხრივ ყოველ საუკუნეს საკუთარი სიახლეები შემოაქვს. რაც შეეხება მე-20 საუკუნეს, მის დასაწყისში შექმნილი რევოლუციური თეორიები განსაზღვრავენ ამ პერიოდის ლიტერატურულ პროცესს, რომლის მთავარი დანიშნულება ამჯერადაც სამყაროს ურთულესი შრეების ახლებური გააზრება გახლდათ.

ქართულმა ლიტერატურამ, რომელიც განვითარების ნებისმიერ ეტაპზე იზიარებდა მსოფლიო ტენდენციებს, არც ამ საკითხებს აუარა გვერდი. მიუხედავად იმისა, რომ საბჭოთა რეჟიმმა ასე თუ ისე,

მოქმედების არეალი შეამჭიდროვა, XX საუკუნის ქართული მწერლობა თამამად ამბობს ამ მიმართულებით საკუთარ სიტყვას. ამ პერიოდის წარმომადგენელია ნოდარ დუმბაძე - პროზის თემატიკით, სტილით, წერის მანერით ერთ-ერთი უდავოდ გამოკვეთილი ფიგურა.

როგორც აღვნიშნეთ, ჩვენი თეორიული და ექსპერიმენტული კვლევის ობიექტს წარმოადგენს ფსიქოლოგიზმი ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში. მწერლის თხზულებები მრავალმხრივ იქცევა ყურადღებას, მაგრამ ჩვენ შევეცდებით პერსონაჟთა ქცევა ფსიქოლოგიური კუთხით გავაანალიზოთ.

საკვალიფიკაციო ნაშრომში შევებეთ ადამიანის კონცეფციის თემას მწერლის შემოქმედებაში. ყურადღება გავამახვილეთ ისეთ საკითხებზე, როგორცაა დროისა და პიროვნების აღქმა ქართულ ლიტერატურათმცოდნეობაში და მისი ლიტერატურულ-ფილოსოფიური გაგება. ტექსტობრივ მასალაზე დაყრდნობით გავაკეთეთ ნაშრომთა ფსიქოანალიტიკური ანალიზი.

თავი I

ფსიქოლოგიზმი, როგორც ადამიანის შინაგანი სამყაროს ასახვის თავისებური საშუალება

ნებისმიერ მხატრულ ნაწარმოებში მწერალი ადამიანის გრძნობებზე, განცდებზე მოგვითხრობს. თუმცა, პიროვნების შინაგან სამყაროში ჩაღრმავების დონე განსხვავებულია. მხატრულ ნაწარმოებში ფსიქოლოგიზმი წარმოიქმნება მხოლოდ მაშინ, როცა გმირი საკუთარ განცდებს, მსოფლმხედველობით პოზიციას, იდეებს აღწერს. თუ მწერლის მიერ აღწერილია გმირის აზრების, ასოციაციების თუ ფიქრების მიმდინარეობა, ეს წარმოქმნის შიდა მონოლოგს, პერსონაჟისათვის დამახასიათებელი მეტყველების მანერით. ვლინდება ძირითადი თემები, პერსონაჟის აზრები მის შიდა ლოგიკას მიჰყვება, ამიტომ შესაძლებელია იმის გარკვევა, თუ როგორ და რატომ მივიდა იგი ამა თუ იმ დასკვნამდე ან მიიღო ესა თუ ის გადაწყვეტილება.

ამრიგად, ფსიქოლოგიზმი შეიძლება განიმარტოს, როგორც გმირთა შინაგანი სამყაროს სრული, ღრმა და დეტალური გახსნისაკენ მიმართული საშუალებებისა და ხერხების ერთობლიობა.

სიტყვიერების ისტორიის ადრეულ სტადიაზე ადამიანის ფსიქოლოგიური ასახვა შემოიფარგლებოდა შინაგანი სამყაროს გარე, აშკარა გამოვლინებათა, მარტივი განცდების ფიქსაციით. ქრისტიანულმა შუა საუკუნეებმა ლიტერატურის გმირთა შინაგანი სამყარო გაამდიდრა. აღმოჩენილი იქნა ადამიანური ბუნების სირთულე და წინააღმდეგობრიობა.

ადამიანის შინაგანი სამყაროს ათვისება აღორძინების ეპოქაში დაიწყო. ფსიქოლოგიზმი განსაკუთრებით აშკარად ლირიკასა და დრამატურგიაში ვლინდება. ზოგიერთი მეცნიერის აზრით, აღორძინების ეპოქის შემდეგ ფსიქოლოგიზმის განვითარება პრაქტიკულად არ შეწყვეტილა. თუმცა, ლიტერატურაში ადამიანის რთული შინაგანი სამყაროს, წინააღმდეგობრივი იმპულსების, სურვილებისა და განცდების, ცვალებადი სულიერი მდგომარეობის მიმართ ცხოველი ინტერესი მაინც ბოლო სამი-ოთხი საუკუნის მანძილზე გამოიკვეთა.

XIX-XX საუკუნეების ლიტერატურაში ფსიქოლოგიზმის სრულფასოვანი დამკვიდრება ღრმა კულტურულ-ისტორიულმა ფაქტორებმა განაპირობა. ეს უკავშირდება, უპირველეს ყოვლისა, ახალი დროის ადამიანის თვითცნობიერების აქტივიზაციას.

XX საუკუნის პირველ ათწლეულებში ადამიანის შინაგანი ცხოვრების მხატვრულ ასახვას კატეგორიულად ეწინააღმდეგებოდა როგორც ავანგარდული ესთეტიკა, ისე მარქსისტული ლიტერატურისმცოდნეობა. ფსიქოლოგიზმის განსაკუთრებით რადიკალური მიუღებლობით ხასიათდებოდა საბჭოური 20-ანი წლები. თუმცა, ფსიქოლოგიზმს ლიტერატურა არა მარტო არ დაუტოვებია, არამედ პირიქით, ის განვითარდა და ახალი, საკმაოდ ორიგინალური ფორმა შეიძინა.

სწორედ XX საუკუნეში განმტკიცდა „ცნობიერების ნაკადის“ მხატვრული პრინციპი. აქ ადამიანის შინაგანი სამყაროს განსაზღვრულობა ნიველირებულია, ზოგჯერ კი საერთოდ გამქრალი.

XX საუკუნის ლიტერატურაში ფსიქოლოგიზმი თითქმის ყველა არსებულ ჟანრში „შეიჭრა“, მაგრამ მაქსიმალური სისრულით სოციალურ-ფსიქოლოგიურ რომანში გამოვლინდა. ამ საუკუნის კულტურულ-სოციალურ სიტუაციაში განსაკუთრებულ ადგილს იკავებს ადამიანში დესტრუქციული საწყისის პრობლემა, რაც განპირობებულია ადამიანის ყოფიერების ფსიქოლოგიური

ასპექტების დინამიკური განვითარებით, როცა ინდივიდი ხდება მისი არსის ინტერპრეტაციის ობიექტი ფილოსოფიურ, ფილოლოგიურ, კულტუროლოგიურ დონეზე.

საყოველთაოდ აღიარებულია, რომ სიღრმისეული ფსიქოლოგიის, ფსიქოანალიზის შემქმნელის, ზიგმუნდ ფროიდის არაერთმა საოცარმა მიგნებამ ახლებურად გააშუქა ჰუმანიტარული ცოდნის მრავალი სფერო: ფილოსოფია, სოციოლოგია, ესთეტიკა, ეთიკა. ლიტერატურაზე, როგორც „ადამიანისმცოდნეობაზე“, სერიოზული გავლენა მოახდინა ზიგმუნდ ფროიდის მოძღვრების მრავალმა ასპექტმა, რასაც მოჰყვა ინდივიდისა და საზოგადოების ურთიერთობის ახლებური გააზრება, გაცნობიერება იმისა, რომ ადამიანის შინაგანი ცხოვრება მრავალდონიანი მთლიანობაა.

XX საუკუნეში ლიტერატურული პროცესის განვითარებაზე გავლენა აგრეთვე იქონია ფსიქოანალიზის სხვა წარმომადგენელთა ნაშრომებმა – კარლ იუნგის „ანალიტიკურმა ფსიქოლოგიამ“, ადლერის „ინდივიდუალურმა ფსიქოლოგიამ“ და სხვა. ზიგმუნდ ფროიდისაგან განსხვავებით, რომელიც განიხილავდა ინდივიდუალურ არაცნობიერს, როგორც ადამიანის უმნიშვნელოვანესს მახასიათებელს, კარლ იუნგი ყურადღებას ამახვილებს „კოლექტიურ არაცნობიერზე“, რომელიც ყველაზე ფასეული და სიღრმისეული ადამიანური გამოცდილების თავისებური „ყულაბაა“. „კოლექტიური არაცნობიერის“ ძირითადი ელემენტია არქეტიპი.

ამრიგად, ფსიქოლოგიის „შედწევა“ მხატვრული ლიტერატურის სივრცეში იმთავითვე გულისხმობს გარკვეული საერთო „ტერიტორიის“ არსებობას, თანაც არა მეორეხარისხოვანის, არამედ არსებითის, რომელიც ერთდროულად იქნება როგორც ფსიქოლოგიის, ისე ლიტერატურის კუთვნილება. ვფიქრობთ, რომ ფსიქოლოგიზმი სწორედ ასეთი ტერიტორიაა.

თავი II

ფსიქოლოგიური ასპექტები ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში

როგორც აღვნიშნეთ, ფსიქოლოგია არის მეცნიერება ადამიანის ფსიქიკურ ქცევათა კანონზომიერებების შესახებ. მისი ინტერესის საგანს წარმოადგენს არამარტო ინდივიდის ფსიქიკური აქტივობა,

არამედ ადამიანი, როგორც მთლიანი პიროვნება და მისი ქცევის გაგება. ფსიქოლოგიური ასპექტების კვლევისას ყურადღება მიიქცია ნოდარ დუმბაძის შემოქმედების უმთავრესმა დამახასიათებელმა ნიშან-თვისებამ - სიმარტივემ. ფაქტია, რომ დუმბაძის მხატვრული სამყარო იმდენად მარტივია, რომ იგი ერთნაირად საინტერესო და ახლობელია საზოგადოების ნებისმიერი ფენისთვის, მიუხედავად მათი სოციალური სტატუსისა და მდგომარეობისა.

ამ მოვლენას სხვადასხვაგვარი ახსნა აქვს. ერთ-ერთი კი, მკვლევართა აზრით, ავტორისეულ გამოხატვის ფორმებს უკავშირდება, უპირველესად - ენას, თხრობის მანერას, რომელსაც ირჩევს ავტორი. ასევე, მკითხველისათვის ნაცნობია სივრცე და ყოფა, რომელშიც ცხოვრობენ დუმბაძის პერსონაჟები. ვფიქრობთ, ნოდარ დუმბაძე, როგორც მწერალი ერთ-ერთი უახლესი, პოპულარული მიმდინარეობის „პოზიტიური აზროვნების“ - საუკეთესო წარმომადგენელია. ამიტომაც მწერლის შემოქმედება ერთნაირად მისაღები და ახლობელი ნებისმიერი ადამიანისთვის. დუმბაძე პოზიტიურად აზროვნებს: სწამს, უყვარს, მაღლიერია, ანუ ბედნიერია. შემდგომი მსჯელობაც ამ ძირითად ადამიანურ თვისებებზე დავაფუძნეთ, მით უფრო რომ, ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით, ამ გრძნობათა არსებობა ადამიანში თითქმის სრული აუცილებლობაა.

ნოდარ დუმბაძის შემოქმედების უმთავრესი მამოძრავებელი ძალა არის რწმენა. მას სწამს უფლის, სიკეთის, მაღლიერების, მეგობრობის, ერთგულების, სიყვარულის. როგორი მძიმეც უნდა იყოს ყოფა, არასდროს კარგავს მაღლიერებისა და იმედის განცდას, რაც ყოველ ნაბიჯზე ვლინდება, როგორც თავად ავტორის, ისე მისი პერსონაჟების ცხოვრების, ურთიერთობების სტილში. აქედან გამომდინარე, საჭიროდ მივიჩნით, შეგვესწავლა ჰუმანიზმისა და ქრისტიანული იდეალების გამოვლინება მის ნაწარმოებებში.

§ 1. ჰუმანიზმი ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში

ნოდარ დუმბაძე დიდი ხანია მკითხველისათვის სიკეთის, სიყვარულის სინონიმად იქცა. რა თქმა უნდა, ამის ობიექტური მიზეზია მწერლის წერის სტილი, დახვეწილი იუმორი, გადმოცემის

მანერა, კაცთმოყვარეობა, სიკეთე და ოპტიმიზმი. მკითხველს იზიდავს მისი პირდაპირობა, ძალდაუტანებელი ბუნებრიობა, გულწრფელობა.

ნოდარ დუმბაძე ცდილობს, შელამაზების გარეშე გვიჩვენოს ადამიანის მრავალმხრივი ბუნება, სააშკარაოზე გამოიტანოს მისი ცნობიერი და არაცნობიერი ქმედებები. მწერლის ყურადღების ცენტრში ყოველთვის ადამიანი დგას მისი პიროვნული თავისებურებებით, ფიქრით, განცდით, ქცევით, სხვებთან ურთიერთობით, საზოგადოებრივი როლით, მოქალაქეობრივი რაობით.

თხზულებებში მრავლად არიან ტრაგიკული ბედის ადამიანები, ღალატით მკვლელობის, მრავალი მზაკვრული ქცევის, მთელი ხალხის ან ცალკეული ადამიანის ყოფა-ცხოვრების ამსახველი სურათები. თუმცა, ავტორის სუბიექტური დამოკიდებულება ამ მოვლენების მიმართ სავსეა გულღიასობით, ცხოვრების ყოველი მნიშვნელოვანი ღირებულებების დიდი სიყვარულით, ღრმა ჰუმანიზმით.

ჰუმანიზმი მიმდინარეობს ფილოსოფიაში, ხელოვნებასა და ლიტერატურაში, რომელიც ყველაფერზე მაღლა ადამიანსა და ადამიანურ ფასეულობებს აყენებს. საინტერესოა, როგორ ვლინდება ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში ჰუმანიზმი, რომელიც, ჩვენი აზრით, ქრისტიანულ საწყისებთან მიბრუნებაა, რაც ამ პერიოდის მწერლობაში ადვილი საქმე არ იყო.

მწერლისათვის მთავარია ადამიანში საუკეთესო მხარეების ამოზიდვა და გაღვივება. დანაშაულის ჩადენა ბუნებრივია ადამიანისათვის, მაგრამ კაცთმოყვარეობა სწორედ მის არიდებაში თანადგომას მოიაზრებს. ამას გულისხმობს ქრისტესმიერი „მოყვასის სიყვარული“.

ნოდარ დუმბაძე ჰუმანისტია, ამ ტერმინის ფართო გაგებით. მისთვის ადამიანი, თავისი ნაკლითა და სიკეთით, წარმოადგენს სამყაროს მამოძრავებელ ძალას. არ შეიძლება ყურადღება არ მივაქციოთ მისსავე კომენტარს ამ საკითხთან დაკავშირებით: „გურამსათიანი მართალია იმაში, რომ ჩემი თაობის ლიტერატურის ერთ-ერთი ტონის მიმცემი მიმართულება ჰუმანიზმია... ჩემი თაობის მწერლობის ჰუმანიზმისადმი ლტოლვა და მისწრაფება უმიზეზოდ არ დაბადებულა... ძალიან ცდება, ვინც ჩემს ნაწარმოებში

მხოლოდ განუსაზღვრელ, აბსტრაქტულ ჰუმანიზმსა და ყოვლისშემწყნარებლობას კითხულობს. ქვეყნად არავინ იცის, იმ პირობებში დათიკო ბრიგადირისა თუ აბიბოსადმი ჩემი გმირების დამოკიდებულება ლმობიერებაა თუ სიკვდილზე მკაცრი განაჩენი და თუ ჩემი გმირები ზნედაცემულ, გადაგვარებულ და გახრწნილ ადამიანებშიც კი ღვთიურ ნაპერწკალს დაემებენ, ვფიქრობ, ეს დანაშაულად არ უნდა ჩავთვალოთ“ (დუმბაძე, 1984,234).

ადამიანის რაობის გაგება ნოდარ დუმბაძის შემოქმედების ერთ-ერთი არსებითი საკითხია. იგი რთულია და მოითხოვს მრავალი საკითხის კვლევას. რა ადგილი უკავია ადამიანს სამყაროში, რა არის მისი სიცოცხლის საზრისი, რა არის სიცოცხლე, სიკვდილი, ჭეშმარიტება და სხვა.

მწერალი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს ადამიანურ თვისებებს: სიყვარულს, სინდისს, სიბრალულს, სინანულს. ყოველივე ეს განსაკუთრებულს ხდის ადამიანს, ხსნის მისი არსებობის მთავარ საზრისს, მიჯნავს მას ცხოველისა და ცხოველურობისგან. მწერლის აზრით, ადამიანის საზრისი სულიერ ცხოვრებაშია, რომელიც სავსეა ზემოთ ჩამოთვლილი თვისებებით. „ლმობიერება და ჰუმანიზმი პროფესია არ არის“- წერს ავტორი. ნოდარ დუმბაძე ფიქრობს, რომ ეს თვისებები ადამიანმა შესაძლებელია სხვათა კეთილშობილური საქციელის მიბაძვით გაითავისოს და თავისი ცხოვრების ღერძად აქციოს.

მწერალი იმ კუთხეს ირჩევს, საიდანაც ყველაზე უკეთ „იცქირება“ ადამიანი, ამ დამოკიდებულებით შექმნა თითქმის ყველა პერსონაჟი. ვფიქრობთ, სწორედ მსგავს გააზრებას უნდა გულისხმობდეს მისი ერთ-ერთი პერსონაჟის, ნაკაშიძის დედის, ქალბატონი ანიკოს პროკურორისთვის ნათქვამი ფრაზა: „ადამიანი ფრესკა არ არის, მას ქანდაკებასავით უნდა შემოუარო და იქიდან უცქირო, საიდანაც ყველაზე უკეთ იცქირება“ (დუმბაძე,1989,313). ეს მწერლის შინაგანი, ცხოვრებისეული არჩევანია. როცა ნოდარ დუმბაძე ქმნიდა თავის გმირებს: ზურიკელას, სოსოიას, ილიკოსა და ილარიონს, სამხედროს მასწავლებელს, ბეჟანას, ფოსტალიონს თუ მეწისქვილეს - ის სიკეთეზე ფიქრობდა, კაცობრიობის ამ არაჩვეულებრივ თვისებაზე, რომელიც ადამიანს ამაღლებს სამყაროზე.

მწერალმა უმძიმეს ეპოქაში გაატარა ბავშვობა, ახალგაზრდობა. რა არ გადახდა თავს - მარტოობა, ობლობა, გაჭირვება, ავადმყოფობა. სხვადასხვა ხასიათისა და მსოფლმხედველობის ადამიანები ეხვია გარს, რომელთათვისაც არც ღალატი, არც ცილისწამება, შური, ბოროტება არ იყო უცხო. მაგრამ, ამან ვერ შეარყია ადამიანისადმი ნდობა და რწმენა ნოდარ დუმბაძის სამყაროში.

მისი გმირები კრიტიკულ სიტუაციაშიც არ კარგავენ იმედს, პოულობენ გამოსავალს. მიუხედავად აუტანელი ჭირ-ვარამისა, ინარჩუნებენ შინაგან სიმტკიცეს, ამოუწურავ სულიერ ენერჯიას. მათი შინაგანი სამყარო სავსეა სიცოცხლის სიყვარულით, ურთიერთობის სითბოთი. მწერალს მტრის მოქმედებისათვისაც კი აქვს მოძებნილი გარკვეული გამამართლებელი მოტივი. მისი ქცევა არაა სისხლმორწყურებული აგრესორის მოქმედებად აღქმული და გაგებული.

ნოდარ დუმბაძესთან გარემო, სადაც მოქმედება ვითარდება, არ არის მხოლოდ ადგილი, სადაც გმირები არსებობენ და მოქმედებენ. იგი სრულფასოვანი პერსონაჟია და თავის სათქმელს გამოხატავს. ამასთანავე, პერსონაჟები მხოლოდ ადამიანები როდი არიან. მწერალი, მოთხრობაში „ხაზარულა“, ხეს ანიჭებს მეტყველებისა და ფიქრის ადამიანურ თვისებას. ხაზარულა თითქოს ყველაფერს ხედავს. ხედავს ნაჯახმოღერებულ ბიჭს, ესმის მისი ჩურჩული: „მოვჭრაა, არ მოვჭრა!“ ბებერი ვაშლის ხე ადამიანივით ფიქრობს, გრძნობს და ფესვებით ეწაფება წითელ ღვინოს („ხაზარულა“). ესყოველივე დიდ შთაბეჭდილებას ახდენს ადამიანის გრძნობებზე. ეჭვი არ გვეპარება, რომ ხე ისე უნდა ფიქრობდეს, ზღვაც ისე ევედრებოდეს მზეს, ჩიტიც ისე ფრთხილებდეს, როგორც მოთხრობებშია აღწერილი.

მოთხრობა “მზეს“ სამი პერსონაჟი ჰყავს - მზე, ზღვა და ადამიანი, ჩვენ თვალწინ კვდება არა თეთრი ხარი, არამედ მარჩენალი, სისხლით წითლად შეღებილი შვინდა („კორიდა“). სიკვდილის მოახლოებას იუწყება თავშაველა, მაგრამ ბედია ჩიქვანს არ ესმის ჩიტის იდუმალი ჭიკჭიკი („ჩიტი“). ადამიანურ თვისებათა მინიჭება ბუნებაზე, ცხოველებზე, მცენარეებზე, კიდევ უფრო ამძაფრებს თანაგრძნობისა და სინანულის გრძნობას.

ნოდარ დუმბაძეს სჯერა, რომ ადამიანი მოვლენილია სიკეთისათვის. რაში მდგომარეობს „მარადისობის კანონის“ არსი, რომელსაც აღმოაჩენს ბაჩანა რამიშვილი?-ამ კანონის აზრი ისაა, რომ

„...ადამიანის სული გაცილებით უფრო მძიმეა, ვიდრე სხეული. იმდენად მძიმე, რომ ერთ ადამიანს მისი ტარება არ შეუძლია. ამიტომ, ვიდრე ცოცხლები ვართ, ერთმანეთს ხელი უნდა შევაშველოთ და ვეცადოთ, როგორმე უკვდავყოთ ერთმანეთის სული - თქვენ ჩემი, მე-სხვისი, სხვამ-სხვისი და ასე დაუსაბამოდ” (დუმბაძე, 1989, 715).

როგორც ვხედავთ, ჰუმანიზმი და მისი ნებისმიერი სახის გამოვლინება ავტორისათვის უფლის მიერ შთაგონებული აქტია. „მარადისობის კანონის“ მთავარი გმირი - ბაჩანა რამიშვილი, არც მეტი, არც ნაკლები, მკვლელობის ცოდვას ჩაიდენს. ავტორისათვის ეს ღვთის ნების აღსრულება იყო, ამიტომ მკითხველი ამ საქციელის უარყოფითი და მიუღებელი შინაარსის მიუხედავად, ერთგვარი სიმპათიითაც კი განეწყობა.

ნოდარ დუმბაძის გარდაცვალების შემდეგ, როგორც იტყვიან, მრავალმა წყალმა ჩაირა. 1984 წლიდან დღემდე, ჩვენს ქვეყანაში ბევრი რამ ძირფერსვიანად შეიცვალა. დღევანდელ საზოგადოებას წარმოდგენაც კი უჭირს როგორი იყო ცხოვრება მაშინ, როდესაც ჯერ კიდევ საბჭოთა იმპერიის ნაწილს წარმოვადგენდით. შეფასებებშიც არ ვართ ბოლომდე ჩამოყალიბულები და ობიექტურები. თუმცა, ფაქტია, საქართველომ იმდროინდელი საბჭოთა კავშირის ფარგლებში უმძიმესი პერიოდი გამოიარა, არა მატერიალურ-ეკონომიკური კუთხით, არამედ ზნეობრივი თვალსაზრისით. დღეს არაერთი მაშინდელი ღირებულება გადავაფასეთ, მაგრამ ნოდარ დუმბაძის პიროვნება, ჩვენი საზოგადოებისათვის დღემდე რჩება გამორჩეული ადამიანისა და მწერლის მაგალითად.

§ 2. ქრისტიანული იდეალი

ქრისტიანობა ოდითგანვე ითვლება ერთ-ერთ უძველეს წიგნიერ რელიგიად. წინასწარმეტყველთა, მახარებელთა და მოციქულთა ტექსტები საუკუნეების მანძილზე ასაზრდოებდა მისი მიმდევარი ქვეყნების წარმომადგენელთა აზროვნებას, განსაზღვრავდა მის ძირითად ღირებულებებს და, რაც მთავარია, აისახებოდა მწერლობაში.

რაც შეეხება ქართულ ლიტერატურულ აზროვნებას, მის საძირკველს სწორედ ახალი აღთქმა და მასში შემავალი ტექსტები წარმოადგენდა. სასულიერო მწერლობით საზრდოობდა შემდგომი

საერო ლიტერატურაც. სასულიერო მწერლობის გავლენა იმდენად ძლიერი იყო, რომ მისი კვალი შეინიშნება ისეთ მნიშვნელოვან ტექსტებში, როგორცაა „ვეფხისტყაოსანი“, „დავითიანი“ და სხვა.

საინტერესოა ის ფაქტი, რომ ეპოქიდან გამომდინარე, ეს ბუნებრივი ჯაჭვი ძალადობრივად დადგა გაწყვეტის საფრთხის წინაშე მაშინ, როცა ქართული ლიტერატურა ე.წ. საბჭოთა რეჟიმის სამსახურში ჩადგა. ბუნებრივია, რომ რეჟიმის იდეოლოგიიდან გამომდინარე ქრისტიანული აზროვნების ნაკადი მეტ-ნაკლებად შესუსტდა, ზოგიერთ შემთხვევაში კი გამოხატვის ფორმა იცვალა. ვფიქრობთ, რომ სწორედ ასეთ მაგალითს წარმოადგენს ნოდარ დუმბაძის შემოქმედება.

ნოდარ დუმბაძის ნაშრომებს მუდმივად თან გასდევს ქრისტიანობის მიმართ ისტორიული, თუ მისტიკური დამოკიდებულება. მის ნაშრომებში ვხვდებით ზნეობრივად ამაღლებულ, როგორც საერო, ისე სასულიერო პირებს. თუმცა, მწერალთან ზნეობრივი მოთხოვნის ნიშნები ერთნაირად ვრცელდება ორივე ფენის წარმომადგენელზე. რომანში, „მარადისობის კანონი“, საინტერესოა და მნიშვნელოვანია ბაჩანა რამიშვილისა და მამა იორამის ურთიერთდამოკიდებულება. კომუნისტი ბაჩანა და ანტიკომუნისტი მღვდელი, ცხადია, კამათობენ. ავტორს მათი კამათი ნახევრად სახუმარო ტონში აქვს მოცემული. ვფიქრობთ, ამგვარი ხერხის გამოყენებას, დიდი ადგილი აქვს დათმობილი საბჭოურ მწერლობაში - პირდაპირი აზრის გამოხატვის შეუძლებლობს გამო.

ღმერთის არსებობა იმ ეპოქაში სადავო და თითქმის ტაბუდადებული თემა იყო, ამიტომ მწერალი თანდათან ცდილობს რწმენაზე საუბარს, სხვადასხვა მხატვრული ხერხის მეშვეობით ნელ-ნელა შემოჰყავს ღმერთის არსებობის საკითხი მკითხველთან საუბარში.

საყურადღებოა, რომ „თეთრ ბაირალებში“ შემოდის ძველი აღთქმის უმნიშვნელოვანესი სიმბოლო - ნოეს კიდობანი, როგორც ცოდვით დამძიმებული დედამიწის ხელახალი გამეორება მე-20 საუკუნეში. ეს გადაწყვეტილება შეიძლება კიდევ უფრო მეტ სიმბოლურ მნიშვნელობასაც ატარებდეს, რაზეც, ეპოქიდან გამომდინარე, ავტორი თავად ვერ გაამახვილებდა ყურადღებას. საინტერესოა ავტორის კომენტარი: „როდესაც მე „თეთრი ბაირალების“ მოდელად ანუ სიუჟეტურ ჩარჩოდ ბიბლიური თემა, ნოეს კიდობანი

გამოვიყენე, მე...მშვენივრად ვიცოდი, რომ ნოეს კიდობანმა ადამიანთა მოდგმა გადაარჩინა და რომ მე თავად ვარ იმ გადაარჩენილ ადამიანთა ერთ-ერთი ნაშიერი. მაგრამ მე ამ მოვლენაზე უფრო ის მაინტერესებდა, თუ რა მოხდა იმ ორმოც დღეში, რა ვნებები, რა განცდები აწუხებდა და რა მოლოდინით ცოცხლობდა კიდობანში ნოე და მისი „ეკიპაჟი“. მე ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ სწორედ ამ ორმოცმა დღემ განსაზღვრა და განაპირობა ნოეს აქეთ არსებული კაცობრიობის მორალური და ზნეობრივი საქციელი“ (დუმბაძე,1992,429).

ავტორი თავადვე განმარტავს მის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას - ნაწარმოების შექმნისას საგანგებოდ მიმართოს ბიბლიურ ქარგას. ფაქტია, რომ მისი აზროვნება ეფუძნება კიდევ ქრისტიანულ იდეალებს. ისიც ბუნებრივია, რომ „საკანი“ სავსება ზნედაცემული ანგელოზებით, არიან მართალნიც, ნაკლებ დამნაშავეებიც.

აღსანიშნავია, რომ საბჭოთა ეპოქის მწერლის პერსონაჟები სახარებას კითხულობენ და არამარტო კითხულობენ, ცდილობენ კიდევ მისი უმთავრესი პრინციპებით ცხოვრებას. აქვე მოვიხმობთ მწერლის კომენტარს, რომელიც კონკრეტულად ამ ეპიზოდსაც ეხება და საერთო მდგომარეობასაც ასახავს: „ხშირად ცენზურისათვის ვწერდი ისეთ ამბებს, რომელსაც ვიცოდი, ამოიღებდნენ. სამაგიეროდ, ამ პროცესში ვაპარებდი ჩემს სათქმელს სხვა ფრაზებში. „ნუ გეშინია, დედაში“ არის ფრაზა, როცა ერთი გმირი ნარკომანს ეუბნება, სად მიდიხარ, ერთადერთი ქვეყანა, რომელმაც შეიძლება შენისთანა კრეტინი შეინახოს, საბჭოთა კავშირია, თურმე მთელი პასაჟები ამოიღეს, მაგრამ ეს ფრაზა კი გაიპარა“. ნოდარ დუმბაძეს სიკვდილის წინ უთქვამს ვაჟა ჟღენტისათვის: „კუკარაჩა“ ამათ მილიციელზე დაწერილი რომანი ჰგონიათ, სინამდვილეში ეს ნაწარმოები ერთი ფრაზისათვის დავწერე - კუკარაჩა რომ ეუბნება ქალბატონ ანიკოს სახარებაზე - „მე თუ მკითხავთ, ამ წიგნს სკოლაში უნდა ასწავლიდნენო“ (დუმბაძე,1992,127).

ფსიქოლოგიურ ასპექტებზე მსჯელობისას, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია - რომელ შინაგან მრწამსს იზიარებს ავტორი? ეს რწმენა ბუტაფორიულია თუ შინაგანი? ინდივიდუალურია მისი ეს გადაწყვეტილება თუ კოლექტიური? ვფიქრობთ, რომ ნოდარ დუმბაძე ინდივიდუალური, შინაგანი განწყობის გამომხატველი მწერალია.

თუმცა, მისი არაცნობიერი კოლექტიური აზროვნების გავლენას მაინც განიცდის. არქექტიპული აზროვნება (ტრადიციები, ჩვევები, რწმენები) განაპირობებს მის შინაგან ფსიქოლოგიურ განწყობას, რაც აისახება პერსონაჟების ქცევასა და ქმედებაზე. არც თუ ისე ადვილი იყო საბჭოთა ეპოქაში, მიუხედავად იმისა, რომ მისი მოღვაწეობისას შედარებით უფრო შერბილებული იყო ცენზურა, თამამად გესაუბრა ქრისტესა და სახარებაზე, გამოგეცხადებინა, რომ შენი პერსონაჟების სამაგიდო წიგნი იყო ოთხთავი.

ტექსტებში შეინიშნება მწერლის ლოცვისადმი განსაკუთრებული დამოკიდებულება. ავტორს ლოცვად წარმოუდგენია ლექსი, სიტყვა, ნატვრა - მთავარია იგი ადამიანის სულის ამოძახილი იყოს, სიკეთით, სიყვარულით, იმედით გაჯერებული. მაგალითისათვის მარიამის ლექსად ნათქვამი ლოცვაც კი კმარა.

„ნოდარ დუმბაძე ადამიანთა იმ იშვიათ მოდგმას ეკუთვნის, რომელთა სულშიც პირადი ტკივილი სხვებისათვის შვების მოტანის ცხოველმყოფელ წყურვილს აღვიძებს“ (დუმბაძე, 2011, 345) - წერს გურამ ასათიანი თავის წერილში „მზიური ნიჭი“.

ნოდარ დუმბაძის აზროვნება ქართული ტრადიციით იყო ნასაზრდოები, ეს ტრადიცია კი ქრისტიანული მრწამსით, ბიბლიით, ოთხთავითაა განსაზღვრული. დუმბაძე საფუძვლიანად იცნობდა ქრისტიანობას და მის უმთავრეს სიმბოლოებს. მაგალითად, მარიამის პერსონაჟი თავისი ცხოვრებით ჰგავს სახარებისეულ მარიამ მაგდალინელს. აღსანიშნავია, რომ სახელიც ერთი და იგივეა. რომანში ამქვეყნიური სიყვარული და ბაჩანა რამიშვილი იქცა მისთვის სულიერი და ფიზიკური გადარჩენის გარანტად. ეს პერსონაჟიც სიყვარულმა გადაარჩინა, ისევე, როგორც თავის დროზე მაგდალინელი, რომლის ამქვეყნიურმა ცოდვებმა ძალა დაკარგა ქრისტეს ყოვლისმომცველი სიყვარულის წინაშე.

ფსიქოლოგიური ასპექტების კვლევისას რელიგიის განსაკუთრებულ მნიშვნელობას, კარლ გუსტავ იუნგის ეს მოსაზრებაც ადასტურებს: „სადაც არსებობს წარსულის უზარმაზარი გამოცდილება და სადაც ადამიანები დარწმუნებულნი არიან, რომ ნუმინოზური გამოცდილება საერთოდ არსებობს, ეს ფსიქიკის გამოცდილებაა. ჩვენ აღარ ძალგვიძს წარმოვიდგინოთ ემპირეა, რომელიც უფლის ტახტის გარშემო ბრუნავს და აღარც იმის გვჯერა, რომ ღმერთს ირმის ნახტომის მიღმა მივაგნებთ. საიდუმლოს

თავშესაფრად სული იქცა, ემპირიკოსისტოვის რელიგიური გამოცდილება განსაკუთრებულ რელიგიურ გამოცდილებას ნიშნავს“ (იუნგი,1995,95). მეცნიერის ეს მსჯელობა, ვფიქრობთ, ზუსტად ხსნის ჩვენი კვლევის მეთოდოლოგიის სისწორეს, როდესაც მწერლის შემოქმედებაში ფსიქოლოგიური ასპექტების შესახებ მსჯელობისას გვერდი არ ავუარეთ რელიგიას. ფაქტია, მისი მნიშვნელობის შესწავლის გარეშე კვლევა არ იქნებოდა სრულფასოვანი.

თავი III

სიზმრის მნიშვნელობა და დანიშნულება ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში

ჯერ კიდევ უძველეს დროში აფიქრებდა ადამიანს სიზმრად ნანახი. როდესაც პირველყოფილი ადამიანის ფანტაზიამ შექმნა მცდარი და პრიმიტიული აზრი სამყაროზე, ადამიანებმა ირწმუნეს, რომ არსებობენ ზებუნებრივი ძალები. ეს ძალები იმყოფება საგნებში, ადამიანთა, ცხოველთა და მცენარეთა სხეულში (მათ „სულები“ უწოდეს). ახსნეს სიზმარიც, იგი მიიჩნიეს „სულის“ თავგადასავლად, „სული“ კი თითქოს მოგზაურობდა სხეულის ძილის დროს.

ფროიდს XX საუკუნის ფსიქოლოგთა შორის განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს. მისი მონოგრაფია „სიზმრის ახსნა“ 1900 წელს გამოიცა. ეს არის ფროიდის უმთავრესი ნაშრომი ფსიქოანალიზის დარგში, სადაც ჩამოყალიბებულია მოძღვრება არაცნობიერის შესახებ. ფროიდამდე ადამიანის ქცევის მარეგულირებლად ცნობიერება ითვლებოდა. მეცნიერმა აღმოაჩინა, რომ ცნობიერების მიღმა დამალულია პიროვნებისთვის გაუცნობიერებელი მისწრაფებანი და სურვილები, რომლებიც ხშირად განაპირობებს ადამიანის ქცევას. მას მიაჩნდა, რომ ძილის დროს გამორთულია ცნობიერების ნებიერი კონტროლი. ამიტომ სიზმრები საშუალებას გვაძლევს, შევისწავლოთ ადამიანის გაუცნობიერებელი ფსიქიკური გამოვლინებანი, სურვილები, მისწრაფებები და ქცევის მოტივები. სიზმარი ადამიანის ფსიქიკური ცხოველქმედების პროდუქტია.

როგორც ვიცით, მოღვაწეობის გარკვეულ ეტაპზე კარლ გუსტავ იუნგი უპირისპირდება ფროიდისეულ ხედვებს, მისი შეხედულება განსხვავებულია სიზმართან დაკავშირებითაც. თემაზე მუშაობის პროცესში ჩვენი ყურადღება მეცნიერის მოსაზრებებმა იმ კუთხით

მიიქცია, რომ იგი გარკვეულწილად ეხმიანება ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში, მის პერსონაჟებში მიმდინარე სულიერ თავგადასავლებს, რომლებიც სიზმრის და ხილვების სახით იჩენენ თავს. „ჩვენი წარსული ჩვენშია, რომელსაც მუდამ თან დავატარებთ“ (იუნგი, 1995, 115) - ასე რომ, მეცნიერის აზრით, რომლისთვისაც სიზმარი კიდევ უფრო კომპლექსური მოვლენა იყო, ვიდრე მის წინამორბედებთან, ფსიქოლოგიური კუთხით მნიშვნელობა ჰქონდა ადამიანის მიერ ნანახი სიზმრისადმი დამოკიდებულებას და არა მის ყოფით მნიშვნელობას ან შინაარსს. ამასთან, მისი აზრით, არაცნობიერის ნებისმიერი გამოვლინება და ამ გამოვლენით მიღებული ზოგჯერ ჰარმონია და ზოგჯერ პირიქით - დისჰარმონია, არც მეტი არც ნაკლები, ისტორიული გამოცდილებაა. „წარსული, რომელსაც მუდამ თან დავატარებთ“. ვფიქრობთ, იუნგისეული განმარტება ყველაზე უკეთ ხსნის დუმბაძის შემოქმედებაში სიზმრის მნიშვნელობასა და დანიშნულებას, თუმცა არ გამორიცხავს განსხვავებულ ხედვას.

მე-20 საუკუნის დასაწყისიდან, როცა ფსიქოლოგიაში სიზმრის კვლევა მეცნიერულ დონეზე ავიდა და სიზმრის ინტერპრეტაციის საკითხით თითქმის ყველა მნიშვნელოვანი ფსიქოლოგი დაინტერესდა, მისადმი დამოკიდებულება ლიტერატურამაც შეცვალა. ამ პერიოდში შექმნილ ნაწარმოებებში წარმოდგენილ სიზმრებს აშკარად დაეტყო ამა თუ იმ ფსიქოლოგიური მოძღვრების გავლენა. ამიტომ სიზმრის ფუნქციაც თავისთავად გაიზარდა, მისი შინაარსი გართულდა, სიუჟეტი დაიძაბა და ისევე, როგორც ფროიდის, ადლერისა და იუნგის თეორიებში, სიზმარი არაცნობიერის ერთგვარი გამოხატულება გახდა, რაც პერსონაჟის ინდივიდუალიზაციის პროცესის ახსნის შესაძლებლობას მნიშვნელოვნად ზრდის.

სიზმრის მოტივი ლიტერატურაში საკმაოდ ძველია. მრავლადაა სიზმარი ბიბლიაშიც, რომელშიც აგრეთვე გამოიყოფა მათი ორგვარი ტიპი - ჩვეულებრივი სიზმარი და ღვთით მოვლენილი სიზმარი. ამ მხრივ საინტერესო მასალას გვაწვდის ქართული ხალხური ეპოსი, ე.წ. მითოლოგიური აზროვნება, რომელსაც ჩვენ პირდაპირ ვუკავშირებთ კარლ იუნგის კოლექტიურ ქვეცნობიერს, არქეტიპებით აზროვნებას.

ვფიქრობთ, დუმბაძესთან სიზმარი, როგორც მხატვრული ხერხი, „მარადისობის კანონში“ უფრო რთულდება და იხვეწება. ბაჩანა რამიშვილი სიზმარში რამდენჯერმე გაესაუბრება უფალს. მნიშვნე-

ლოვანია, რომ პერსონაჟი კომუნისტური ეპოქის წარმომადგენელია და არა მარტო წარმომადგენელი, იგი ერთ-ერთი საპასუხისმგებლო თანამდებობის პირია.

„მარადისობის კანონის“ მთავარმა პერსონაჟმა სწორედ სიზმარში მიიღო პასუხი იმ კითხვებზე, რომელსაც რეალობაში ვერ პოულობდა. ბაჩანასთან სიზმრები სულიერი ქმედებების ნაშთებია. ფროიდის მიხედვით ვიცით, რომ სიზმრები არის ფსიქიკის რეაგირება ძილში მოქმედ გამღიზიანებლებზე. ამ მოსაზრების გაზიარების შედეგად საინტერესოა, ბაჩანა რამიშვილის ძილის ხელისშემშლელი გამღიზიანებლები, რომლებზეც რომანის გმირი სიზმრებით რეაგირებს. ეს არის მის არაცნობიერში ღრმად გამჯდარი არქეტიპები, ამ შემთხვევაში რელიგიური რწმენა. სიკვდილთან მიახლოებას, პერსონაჟის არაცნობიერ აზროვნებაში ლოგიკურად მოჰყვება ღმერთის ძიების გაუცნობიერებელი სურვილი. ბაჩანა სიზმარში თავისი სუბიექტური განწყობის ნიადაგზე აგებულ სამყაროში ცხოვრობს, ე.ი ისეთში, როგორც მისი ფსიქიკური მდგომარეობიდან გამომდინარეობს. ბაჩანა რამიშვილთან „მენტალური სხეული“ აზროვნების პროცესს „განკარგავს“. სიზმარში იხილა ბაჩანამ უფალი და მიიღო კიდევ პასუხები. ეს ყოველივე მის არაცნობიერში დალექილი არქეტიპების, წარსულის ნაშთების შედეგია.

„მარადისობის კანონი“ ბაჩანა რამიშვილის სავაადმყოფოში მოხვედრის სცენით იწყება. გონებაზე ნახევრად მყოფი „გრძნობს“, როგორ „გადაჰყავთ“ „გაღმა ნაპირზე“. ვფიქრობთ, ამგვარი დასაწყისით ავტორი იმაზე მიგვანიშნებს, რომ სიზმარი და მასში გაცხადებული ამბები იქცევა რომანის წარმმართველ ქვეტექსტად. ეს მხატვრული ხერხი ნოდარ დუმბაძეს შეიძლება საბჭოთა ნომენკლატურისთვის თვალის ასახვევადაც დასჭირდა და წარმატებითაც გამოიყენა. მაგრამ ამასთან ერთად, უფალთან ურთიერთობას გადაჩვეულ მკითხველს ქვეცნობიერში დალექილი სათქმელი სწორედ რომ „სამეფო გზის“ გამოყენებით მიაწოდა.

ამრიგად, ნოდარ დუმბაძემ „სიზმარი“ გამოიყენა მხატვრულ ხერხად მოქმედი გმირის არაცნობიერ გრძნობათა გადმოსაცემად. მწერლისათვის სიზმარი ცნობიერ გააზრებათა შედეგია. მისი პერსონაჟები ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით რეალური ადამიანის ნიშან-თვისებებს ატარებენ და არქეტიპული აზროვნების მახასიათებლები გააჩნიათ.

ასე რომ, ზემოთ ჩამოთვლილი მოსაზრებების საფუძველზე შეგვიძლია თამამად განვაცხადოთ, რომ ნოდარ დუმბაძის შემოქმედება, ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით, თავის თავში ღრმა შრეებს ატარებს. მისი პერსონაჟები არა მხოლოდ ინდივიდუალური ნიშან-თვისებების მატარებლები არიან, არამედ მათში არც მეტი, არც ნაკლები არქექტიპული აზროვნების მახასიათებლებიც შეინიშნება.

IV თავი

ხასიათის ფსიქოლოგია ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში

ნოდარ დუმბაძემ თავის შემოქმედებაში შეძლო ადამიანის შინაგანი სამყაროს ღრმად და დაწვრილებით აღწერა. მის შემოქმედება ხასიათთა მრავალფეროვნებით გამოირჩევა. ყოველი პერსონაჟი ინდივიდუალური ნიშნის მატარებელია, რაც საშუალებას აძლევს მწერალს მთელი სისრულით აღწეროს გმირთა შინაგანი სამყარო და მათი ქცევის რაობა.

მე-18 საუკუნეში ფრანგი მატერიალისტები (დიდრო, გელვეცი, ლამეტრი, გოლბახი, რობინე) პიროვნების ხასიათს განიხილავდნენ, როგორც ცხოვრებისეულ პირობებთან პირდაპირი კავშირის მქონეს. ისინი ფიქრობდნენ, რომ გარემო განსაზღვრავს ადამიანის ხასიათს და გადამწყვეტ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ ადამიანის აღზრდას.

ემპირიული ფსიქოლოგიის უძლიერესი წარმომადგენელი რიბო, ხასიათის კონცეფციის გაგებისათვის გამოყოფდა ორ ძირითად პირობას: მთლიანობას და მდგრადობას. მისი აზრით, ხასიათი შეიძლება ჩაითვალოს მკვეთრად გამოხატულად, თუ მოცემულ პიროვნებას ხასიათში გარკვეული ნიშან-თვისებები გამოეხატება ბავშვობაში და გრძელდება მთელი ცხოვრების მანძილზე. მეცნიერი არ ეთანხმება დასკვნას ხასიათის მდგრადობასთან დაკავშირებით. რიბო ამ საკითხს განიხილავს, როგორც მემკვიდრეობით, იგი არ აფასებს სოციალურ ზეგავლენას. ემპირიული მიმართულების სხვა წარმომადგენლები თავიანთ ნაშრომებში საუბრობენ ხასიათის შექმნილ თვისებებზე. ფრანგი პედაგოგი კეირა თვლიდა, რომ ხასიათის საფუძველი არის ჩვევები. იგი თავის წიგნში - „ხასიათი და მორალური განათლება“, აღწერს ხასიათის კლასიფიკაციას. კეირა

თვლიდა, რომ ხასიათი შედგება სამი ძირითადი თავისებურებისაგან: შთაბეჭდილებები, მიდრეკილებები და გადაწყვეტილების მიღების უნარი.

ამრიგად, მე-19 საუკუნის ბოლოს მეცნიერთა ყურადღება მიპყრობილი იყო ხასიათის კონცეფციისაკენ. ისინი აკეთებდნენ თეორიულ ანალიზს და ცდილობდნენ ამ საკითხების კლასიფიკაციას. ფსიქოლოგიის, როგორც დამოუკიდებელი მეცნიერების ჩამოყალიბებასთან ერთად ყალიბდებოდა ხასიათის კონცეფციაც.

ქარაქტეროლოგია არის მოძღვრება, რომელიც ხსნის ადამიანის ხასიათს, მის ქცევას და ქმედებას, სოციალურ ცხოვრებას, მის ინსტინქტებს და არაცნობიერს. ამ მიმართულების ფუძემდებელი ზიგმუნდ ფროიდი პიროვნებას განიხილავს, როგორც ზოგადად ფსიქიკურ მოვლენას. ზიგმუნდ ფროიდისაგან განსხვავებით, რომელთანაც პირველ პლანზე გადმოდის პიროვნების სექსუალური განვითარება, მისი მოსწავლე კარლ იუნგი ტიპოლოგიის ჩამოყალიბების დროს, ამოსავალ წერტილად მიიჩნევს ბიოლოგიური განწყობის (ცნობიერი და არაცნობიერი) თვითშენარჩუნებას.

მეცნიერები ვარაუდობენ, რომ პიროვნების ფუნქციონალურ დარღვევას საფუძვლად უდევს ურთიერთობების უნიკალური სტილი. პიროვნების განვითარებაში გადამწყვეტ ფაქტორად გვევლინება მშობლისა და შვილის სოციალური ურთიერთობა. დადგინდა, რომ ბავშვისათვის დამახასიათებელია ორი მოთხოვნილება: მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება და უსაფრთხოება.

ქართველი მეცნიერი დიმიტრი უზნაძე და მისი სკოლის წარმომადგენელი ვ.გ. ნორაკიძე მიგვითითებენ ხასიათისა და მოტივაციის კავშირზე. ამასთანავე, ისინი ხაზს უსვამენ, რომ „ხასიათში“ იგულისხმება არა ის, რაც დამახასიათებელია ადამიანისათვის, არამედ, აღქმის თავისებურებები, მეხსიერება, ყურადღება, ფანტაზია, გრძნობა ან ისეთი მახასიათებლები, როგორცაა: უნარი, ინტერესები, ტემპერამენტი და სხვა. ხასიათი გამოხატავს ადამიანის იმ თავისებურებას, რომელიც მკვეთრ კვალს ტოვებს მის საქციელზე, რაც აისახება მის ურთიერთობაში გარე სამყაროსთან, სხვა ადამიანებთან და აგრეთვე, საკუთარ თავთან. ყოველი ადამიანი ფლობს მისთვის სპეციფიკურ, მნიშვნელოვან მოთხოვნილებებს და ფიქსირებულ განწყობას, რომელიც საფუძვლად

უდევს ადამიანის ქცევას, მის ურთიერთობას ობიექტურ სამყაროსთან, და საკუთარ თავთან, როგორც საზოგადოების წევრთან. ფსიქოლოგიაში არსებობს მთელი რიგი კვლევები, რომლებიც ამტკიცებს, რომ ხასიათი არის პიროვნების თავისებურება, რომლითაც ის განსხვავდება სხვა ადამიანისაგან.

ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში მრავალი ხასიათის პერსონაჟს ვხვდებით, რაც განპირობებულია არსებული ისტორიული, სოციალური, თუ პოლიტიკური რეალობის მთელი სიმძაფრით გამოხატვის სურვილით. მწერალი პიროვნების დახასიათებისას ყოფით ფსიქოლოგიურ პრინციპებს იყენებს. ეს მეთოდი ჯერ კიდევ თეოფრასტემ, არისტოტელეს მოწაფემ, გამოიყენა თავის ნაშრომებში ხასიათთა ტიპების ანალიზისას, რაც დღეს ლიტერატურული ქარაქტეროლოგიის სახელითაა ცნობილი. იგი წარმოადგენს ხასიათის ძირითადი ნიშნების გამოვლენის მეთოდს, რომლის დროსაც გარკვეული სიტუაციების შექმნით, ხდება შესაბამისი ქცევების გამოწვევა და შემდგომ მათი აღწერა. ნოდარ დუმბაძე თავის გმირებს ხშირად გამოუვალ კრიტიკულ სიტუაციაში აყენებს და ამით უბიძგებს სხვადასხვა ქცევისაკენ, რითაც მკითხველის წინაშე რეალური, ფსიქიკურად აქტიური, დინამიური ხასიათის ადამიანი წარმოდგება.

მწერალი იზიარებს აზრს, ხასიათის გარემო ფაქტორების გავლენის შესახებ. ხშირ შემთხვევაში, ავტორი წარმოგვიდგენს პერსონაჟს, რომელსაც ბავშვობიდან მკვეთრად აქვს გამოხატული ხასიათის ფიქსირებული თვისებები, რომლებიც მთელი ცხოვრება გაჰყვება. თუმცა, მეცნიერთა უმრავლესობის მიერ გამოთქმული აზრის მიხედვით, გარემოს ხასიათზე ზემოქმედების შესახებ, ნოდარ დუმბაძე ცვლის პერსონაჟთა ხასიათს, მათთვის დამახასიათებელ ქცევას ცხოვრებისეული პირობების მიხედვით. მოქმედ პირთა მიდრეკილებები ხშირად რადიკალურად იცვლება ამა თუ იმ სიტუაციაში. მაგალითად: დადებითი გმირის მიერ ჩადენილი მკვლელობა, მორალური ადამიანის ზნეობრივი დაცემა, რწმენისადმი დამოკიდებულების შეცვლა და სხვა.

ნოდარ დუმბაძე ღრმად იხედება სოციალურ მოვლენებში, მათი შინაგანი წინააღმდეგობის არსში და ასახავს საზოგადოებრივი ძალების ტიპურ ხასიათებს, საკუთარი პიროვნების შინაგანი განწყობის გავლენით. შემოქმედის ყველა მხატვრული ნაწარმოები წარმოადგენს სუბიექტურისა და ობიექტურის ერთიანობას, ამიტომ

მათ ყოველთვის ატყვია ეპოქის გავლენა და მწერლის ინდივიდუალობა. მწერალი არ იზიარებს შეხედულებას, თითქოს ადამიანის ცხოვრების მიმდინარეობა მთლიანად განსაზღვრულია გარე პირობებით. ცხოვრებას აზრს აძლევს უნივერსალური ინტუიცია, რომელიც ადამიანის მიმართ სრულიად გარეგანია და ინდიფერენტული. მისი აზრით, ადამიანი ემორჩილება ზოგადად უცვლელ დამოკიდებულებებს, არქეტიპებს, კანონებს.

ნოდარ დუმბაძე ლიტერატურული პერსონაჟის შექმნისას შეუზღუდავია. იგი ნებისმიერ მდგომარეობაში აყენებს თავის გმირს. უცვლის პოზას, საქციელს ადგილსა და დროში. გმირების ხასიათის გახსნა, მათი ქმედებების საშუალებით ხდება შესაძლებელი.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მეცნიერები ვარაუდობენ, რომ პიროვნების განვითარებაში გადამწყვეტ ფაქტორად გვევლინება მშობელისა და შვილის სოციალური ურთიერთობა. მწერლის ცხოვრებიდან გამომდინარე, ნოდარ დუმბაძესთან განსხვავებულია მშობლის მიმართ დამოკიდებულება. მისი ყოველი შეხება მშობელთან სავსეა ობლის, ზრუნვას მონატრებული ყმაწვილის სიხარულით, რაც ღრმა ფსიქოლოგიურ კვალს ტოვებს მისი გმირების ფსიქიკურ ქცევაზე. მასთან არ არსებობს მამისა და შვილის კონფლიქტი. პირიქით, ეს ხატება მასთან საკმაოდ მკრთალია და მხოლოდ აღტაცების გამომხატველი, ისიც თითქმის შეუმჩნევლად. ეს შეიძლება ისევ და ისევ მისი ბიოგრაფიული დეტალებით იყოს განპირობებული. მისთვის მამა დარჩა შორეულ ლანდად, დაკარგულ წარსულად, რომელთანაც ვერ იარსებებდა ვერანაირი დაპირისპირება და კონფლიქტი. რაც შეეხება დედას, ამ შემთხვევაში პირიქითაა საქმე - დედა თითქმის მისი ყველა რომანისა და მოთხრობის უმთავრესი პერსონაჟია, მაგრამ ძირითადად, ისევ და ისევ ავტობიოგრაფიულ ამბავს იმეორებს. მისი თითქმის ყველა პერსონაჟი ობოლია, ან გადასახლებიდან დაბრუნებულ დედას ელოდება. დედის ხატი ხშირად ფრაგმენტული სახით ცოცხლდება პერსონაჟის მეხსიერებაში და ისე გადმოდის ტექსტში.

მწერლის მიერ შექმნილი როგორც დადებითი, ისე უარყოფითი გმირები კრიტიკულ სიტუაციაში მკვეთრად ავლენენ თავიანთ შინაგან ბუნებას, როგორც მაღალ სოციალურ თვისებებს, ისე ასოციალურ პირველყოფილ ინსტიქტებზე დაფუძნებულ შეუკავებელ იმპულსებს, კერძოდ, აგრესიას.

მიუხედავად ზემოთქმულისა, ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში შეინიშნება უარყოფითი პერსონაჟების სიმცირე. ვფიქრობთ, ეს არ უნდა იყოს ცხოვრებისეული გამოცდილება, ეს მისი შემოქმედებითი გადაწყვეტილებაა. ამასთან, თვითონ ავტორი მათთან ურთიერთობაში საოცრად ფრთხილია - შესაძლოა, ამიტომ არც ერთი მისი პერსონაჟი არ იმსახურებს სიძულვილს.

ნოდარ დუმბაძესთან განწყობა აყალიბებს პიროვნების სტრუქტურას, განსაზღვრავს პიროვნების მიზანშეწონილ ქცევას, მიზნის შესატყვისად ქცევის მიმდინარეობას. პერსონაჟთა შინაგანი განწყობის ცვლილებისადმი მზაობა მიუთითებს მწერლის პიროვნებაში შექრილ გარკვეული სახის შინაგან კონფლიქტებზე. განსაკუთრებით, ეს გარემოება თავს იჩენს მისი ძლიერი მისწრაფების მკაცრი შეზღუდვის, გარემოს მოთხოვნებთან შეგუების სიძნელის, მისი სულიერი სამყაროს შესატყვის გარემოსთან ადაპტაციის შეუძლებლობის შემთხვევაში. ასეთ პირობებში თავს იჩენს შინაგანი წუხილი, შემფოთება, ფარული აგრესია, რომელთა დაძლევისა და შეგუებისათვის გზების პოვნას მწერალი საბოლოოდ ახერხებს. ამას ხელს უწყობს მისთვის დამახასიათებელი განცდებისა და განწყობის დინამიურობა. განწყობის პლასტიკურობის გამო მწერალი პოულობს ისეთ ქცევას, რომელიც მიზანშეწონილია საკუთარი მიზნების განსახორციელებლად.

ნოდარ დუმბაძესთან შევხვდებით როგორც სოციალურად, ისე შინაგანი ფსიქოლოგიური მდგომარეობით განსხვავებულ ხასიათთა ტიპებს. ჩვენი საკვლევი თემიდან გამომდინარე, განსაკუთრებით საინტერესოა, რომ მწერალი არ ერიდება ფსიქოლოგიური პრობლემების მქონე პერსონაჟების აღწერას და მათი ჩვეულებრივი ცხოვრების ნაწილად ქცევას, იქნება ეს, გიჟი მარგო, დიდრო, ბეჟანა თუ სხვა.

ამრიგად, ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში საინტერესოაა წარმოჩენილი პერსონაჟთა თავისებურებები, ქცევის გამოხატვის მეთოდები, პრინციპები, მათი დატვირთვა და დანიშნულება. ამ გამოკვეთილი ნიშან-თვისებებით მკითხველს სრულყოფილი წარმოდგენა ექმნება გმირის კონკრეტული პორტრეტის შესახებ. შეიძლება ითქვას, ნოდარ დუმბაძის პერსონაჟთა უმრავლესობა, და არა მხოლოდ მთავარი მოქმედი გმირები, სამუდამოდ

რჩებიან მკითხველთა მეხსიერებაში და ინარჩუნებენ სიცოცხლისუნარიანობასა და აქტუალურობას.

დასკვნა

ნაშრომში „ფსიქოლოგიზმი ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში“ საუბარია ლიტერატურისა და ფსიქოლოგიის დამოკიდებულების შესახებ. ფსიქოლოგიის „შელწევა“ მხატვრული ლიტერატურის სივრცეში იმთავითვე გულისხმობს გარკვეული საერთო „ტერიტორიის“ არსებობას, თანაც არა მეორეხარისხოვანისა, არამედ არსებითისა, რომელიც ერთდროულად იქნება როგორც ფსიქოლოგიის, ისე ლიტერატურის კუთვნილება. ვფიქრობთ, რომ ფსიქოლოგიზმი სწორედ ასეთი ტერიტორიაა.

ფსიქოლოგიზმი პერსონაჟის შინაგანი სამყაროს აღწერაა. კრიტიკოსთა აზრით, ნაწარმოების ფსიქოლოგიური ასპექტების შესწავლას ხვადასხვა საკითხის გათვალისწინებითაა შესაძლებელი. მაგალითად, ფსიქოლოგიური პრობლემის ტიპი, იქნება ეს სოციალურ-ისტორიული, ფილოსოფიური თუ ესთეტიკური პრობლემა. ასევე, პიროვნების, ხასიათის კონცეფცია, რომელიც იმ კონკრეტულ ეპოქას შეეფერება. კვლევისას შევეცადეთ დაგვედგინა, რამდენადაა გამოკვეთილი ფსიქოლოგიური ტენდენციები ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში.

ნოდარ დუმბაძის ნაწარმოებებში ჩანს ეპოქის ყველა მნიშვნელოვანი პრობლემა, იგრძნობა არაერთი იმ დროისთვის აქტუალური თეორისა და ტენდენციის კვალი, რაც მის პროზას უნიკალურს ხდის ქართულ ლიტერატურაში.

კვლევისას დავადგინეთ, რომ მასთან ზიგმუნდ ფროიდის „ფსიქოანალიზის“ გავლენა ნაკლებია. რაც, რა თქმა უნდა, არ გამორიცხავს არაცნობიერის ფროიდისეული მნიშვნელობით გამოვლინებას მის შემოქმედებაში. ვფიქრობთ, ავტორის აზროვნებაში უფრო მეტი თანხვედრა გვხვდება კარლ გუსტავ იუნგის თეორიებთან - კოლექტიური არაცნობიერი, არქეტიპები.

ნოდარ დუმბაძე სუბიექტური რომანის წარმომადგენელია - მისი სივრცეები ლოკალიზებულია და მიმართულია შიგნით, პერსონაჟის ბუნებისკენ. დრო, სივრცე, ფაქტები, ემპირია იმდენად ინარჩუნებს

მნიშვნელობას, რამდენადაც ემსახურება პირველ მიზანს - სინათლეზე გამოიტანოს პერსონაჟის ინტიმური ბუნება.

ვფიქრობთ, რომ ჩვენ მიერ აღწერილ სხვადასხვა ფსიქოლოგიურ მიმართულებასთან ერთად, ნოდარ დუმბაძე, როგორც მწერალი, ერთ-ერთი უახლესი, პოპულარული მიმდინარეობის „პოზიტიური აზროვნების“ - საუკეთესო წარმომადგენელია.

მწერლის ჰუმანური ბუნება კარგად ჩანს მის გმირთა ქცევაში, მოქმედებაში, ხასიათში. თხზულებებში მრავლადაა არიან ტრაგიკული ბედის ადამიანები, ღალატით მკვლელობის, მრავალი მზაკვრული ქცევის, მთელი ხალხის ან ცალკეული ადამიანის ყოფა-ცხოვრების ამსახველი სურათები. ადამიანის რაობის გაგება ნოდარ დუმბაძის შემოქმედების ერთ-ერთი არსითი საკითხია.

ნოდარ დუმბაძესთან გარემო, სადაც მოქმედება ვითარდება, არ არის მხოლოდ ადგილი, სადაც გმირები არსებობენ და მოქმედებენ. იგი სრულფასოვანი პერსონაჟია და თავის სათქმელს გამოხატავს. ამასთანავე, პერსონაჟები მხოლოდ ადამიანები როდი არიან.

აგრეთვე აღსანიშნავია, რომ მწერალი ძირითადად პერსონაჟთა შინაგან პორტრეტს გვთავაზობს, გმირის გარეგნობა მკითხველმა სუბიექტურად უნდა აღიქვას, თვითონ უნდა წარმოიდგინოს, როგორი შეიძლება იყოს ასეთი ქცევის, ასეთი ფიქრის კაცი.

ნოდარ დუმბაძის პერსონაჟები, ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით, რეალური ადამიანის ნიშან-თვისებებს ატარებენ და არქექტიპული აზროვნების მახასიათებლები გააჩნიათ. ისინი ემორჩილებიან იმ არქექტიპებს, რომლებიც მათ კოლექტიურ არაცნობიერში არსებობს, სიზმრის სახით შემოდის პიროვნულ დონეზე და პირდაპირ უკავშირდება იმ რელიგიურ სისტემას, რომელსაც მიეკუთვნება მწერალი.

სიზმარი, როგორც მხატვრული ხერხი, უმნიშვნელოვანესი იარაღია ნოდარ დუმბაძესთან. ხშირ შემთხვევაში მისი გამოვლინებები კოლექტიური, ანუ არქექტიპულია. ვფიქრობთ, სწორედ ამ კუთხითაა მნიშვნელოვანი მისი დამოკიდებულება რელიგიასთან. ქრისტიანული აზროვნების გავლენა მასთან აშკარაა და ეს არ არის მხოლოდ მხატვრული სამშვენისი.

ამრიგად, ზემოთ ჩამოთვლილი მოსაზრებების საფუძველზე შეგვიძლია თამამად განვაცხადოთ, რომ ნოდარ დუმბაძის შემოქმედება ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით, თავის თავში ღრმა

შრეებს ატარებს. მისი პერსონაჟები არა მხოლოდ ინდივიდუალური ნიშან-თვისებების მატარებლები არიან, არამედ მათში არც მეტი, არც ნაკლები არქექტიპული აზროვნების მახასიათებლებიც შეინიშნება.

მწერალი იზიარებს აზრს, პიროვნების ხასიათზე გარემო ფაქტორების გავლენის შესახებ. ხშირ შემთხვევაში, ავტორი წარმოგვიდგენს პერსონაჟს, რომელსაც ბავშვობიდან მკვეთრად აქვს გამოხატული ხასიათის მყარი, ფიქსირებული თვისებები, რომელიც მთელი ცხოვრება გაჰყვება. თუმცა, მეცნიერთა უმრავლესობის მიერ გამოთქმული აზრის თანახმად, გარემოს ხასიათზე ზემოქმედების შესახებ, ნოდარ დუმბაძის პერსონაჟთა ხასიათის მიდრეკილებები ხშირად, გარემო პირობების ზეგავლენით, რადიკალურად იცვლება.

ნოდარ დუმბაძე ფილოსოფიური მსოფლმხედველობის მწერალია, გააჩნია იდეების, შეხედულებების სისტემა სამყაროზე დამასში ადამიანის ადგილზე. მისი კვლევის საგანი სამყაროსთან ადამიანის შემეცნებითი, სოციალურ-პოლიტიკური, ღირებულებითი, ეთიკური და ესთეტიკური ურთიერთობებია. ძირითადი ტენდენციები დაკავშირებულია ისეთ ფუნდამენტურ გააზრებებთან, როგორცაა - თანამედროვე ცივილიზაციის ბედი, კულტურების მრავალფეროვნება და ერთიანობა, ადამიანის შემეცნების ბუნება, ყოფიერება.

**სადისერტაციო ნაშრომის შინაარსი ასახულია ავტორის შემდეგ
პუბლიკაციებში:**

1. ნოდარ დუმბაძე-ადამიანის სულის მწერალი, სამეცნიერო-რეფერირებადი ჟურნალი „მეცნიერება და ცხოვრება“, თბილისი, 2015, N2(12), გვ.142-145;
2. პერსონაჟის ფსიქოლოგიური პორტრეტი ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში, თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამეცნიერო შრომების კრებული, თელავი, 2016,N1(29), გვ.129-133;
3. ჰუმანიზმი ნოდარ დუმბაძესთან, საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალი „ინტელექტი“, თბილისი, 2016, N2(55), გვ.99-100;
4. ყოფითი ფსიქოლოგიური პრინციპები ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში, საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალი „Philology, Literatures and Linguistics“, სან ფრანცისკო(აშშ), გვ.54-59;
5. ქრისტიანული იდეალი ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებაში, იაკობ გოგებაშვილისადმი მიძღვნილი IV საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია, გორი,2016;
6. ნოდარ დუმბაძე-„ნუ იჩქარებთ ჩემში იუმორისტის დანახვას“, საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალი „ინტელექტი“, თბილისი, 2016, N3(56), გვ.120-122;
7. სიზმარი, როგორც არქეტიპული აზროვნების გამოვლინება ნოდარ დუმბაძის პერსონაჟებში, სამეცნიერო-რეფერირებადი ჟურნალი „მეცნიერება და ცხოვრება“, თბილისი, 2017, N1(15), გვ.177-180.

With the right of manuscripts

Irine Arjevanidze

Psychology in the works of Nodar Dumbadze

Specialty: Georgian Literature

To obtain the academic degree of Doctor of Philology (1005)

Submitted the thesis of

Abstract

Telavi, 2017

The work was done at the Department of Georgian Philology of the Faculty of Humanities at Iakob Gogebashvili Telavi State University

**Scientific supervisor: Doctor of Philology, Honorary Professor:
Luiza Bochkova-Khvichia**

**Reviewers: Doctor of Philological Sciences, Professor
Nino Kochloshvili
Doctor of Philological Sciences,
Associate Professor: Maka Dolidze**

At the meeting of the Dissertation Board of the Faculty of Humanities of
Iakob Gogebashvili Telavi State University, 20_____ year, _____
o'clock, Corpus:_____ Audience: _____

Address: Georgia, Telavi, 2200
Georgian University Street N1
Tel: +995 350 27 24 01

The dissertation can be acquainted with the Telavi State University
Library and website: [http: //tesau.edu.ge](http://tesau.edu.ge)

Scientific Secretary of the Dissertation Board
Doctor of Philological Sciences,
Professor **Nino Kochloshvili**

General characterization of the dissertation thesis

The subject of our theoretical research is the psychology of Nodar Dumbadze's novels in stories and publications. Psychological feelings are one of the most important things in the writer's work. By means of it there is opportunity to made phsicological explanation analising of the creator action and novel characters. Based on the work of psychology and philosophy classics, we analyzed the psychological character of the writer in the process of working on the subject. Nodar Dumbadze is a remarkable writer that all the major problems of the epoch can be seen in the works of the current theory and tendency, which makes its prose unique in Georgian literature.

The subject matter of the research topic: Presented work is the first attempt to psychological examination, monograph review and evaluation of the writer and characters of Nodar Dumbadze's work. That's why this problem takes the attention of the literary concepts and the theoretical generalization. XXI century is the epoch of values. In spite of globalization, the modern conditions of information technology development and the accelerated rhythm of life, the actuality of the scientific behavior of human behavior is not lost. The problem of identifying the objective assessment of the person and the society and the potential of their potential is more relevant nowadays, especially on the background of political, religious or other conflicts emerging in recent years. These problems were always in the foreground of Nodar Dumbadze's work. The rich creations of Nodar Dumbadze provide a way to analyze the behavior of the characters in psychological perspective.

The purpose of the work: The purpose of the work is to discover the basis of the artistic psychology based on the scientific literature on the subject of the research in Nodar Dumbadze's study and analyze it accordingly. Psychology describes the development of mental processes and the expression of human expression. It is a detailed overview of literary works, which in itself stems from the study of the historical, philosophical and psychological direction of the text. These are the main tasks of our research. The writer's writings have a great deal of attention, but we have tried to analyze the behavior of the characters in a psychological perspective.

Object and method of the thesis research: In the process of performing the dissertation work we used modern methods and models of research: synthesis of historic-comparative, descriptive, contradictory methods, narrative analysis of certain sections of text. In order to show the text and reader's attitude we took a receptive aesthetics method. While working on the work we have used the works of the classics of the depth psychology and theories, because Nodar Dumbadze's creation itself has moments of psychological behavior of the human mind. We examined the principles of hermeneutics in researching the works. Hermeneutics

in general is the definition of the comprehension of the contents of the opinion, and specifically the art interpretation of the the texts. Also, by the typological method we tried to analyze the characters of Nodar Dumbadze's works by psychologically analyzing them and thus, the effect of their actions and the particular behavior characteristic of their type. In our work we have been guided by Dimitri Uznadze's "Theory of Mood", which implies the explanation of the behavior of conduct.

Practical value of the work: The paper contains interesting material for a wide range of literature and psychologists, as well as masters and doctoral students working in this field. The results of the analysis and the presented material can be used on practical knowledge analysis and interpretation of the artistic text.

Scientific News of Dissertation Work: We believe psychological research of Nodar Dumbadze's creativity is a scientific novel about the dissertation work. Based on general-theoretical and methodological work experience in comprehension of literature around the subject of the study, we will consider multilateral eclectic-psychological views of the writer. Nodar Dumbadze has quite large literature, but the presented work is the first attempt to review and evaluate the psychological point of view of Nodar Dumbadze's creativity.

The volume and structure of the work: The dissertation work consists of the introduction, the four chapters, the subheadings and the final part. It contains a computer printed 131 pages. List of used literature in Georgian and foreign languages.

Appeal of the work: Seven scientific articles containing the main findings and conclusions of the research are published in international scientific publications.

Main content of the dissertation work

Introduction

Art and any of its disciplines, including literature primarily reflects ongoing realities, bring about every innovation in every century. As for the 20th century, the revolutionary theories created at the beginning determine the literary process of this period, the main purpose of which was the newest understanding of the world's most difficult layers. As for the Georgian literature, which at any stage of development shared the world trends, none of these issues have been avoided. Despite the fact that the Soviet regime has managed to restrict the scope of action, the XX century Georgian literature boldly declares its own word in this direction. Nodar Dumbadze is a representative of this period - one of the undisputed figures of prose, style and writing. As we have mentioned, our theoretical and experimental research objective is psychology in the works of Nodar Dumbadze. The writer's writings focus on many ways, but we will try to analyze the behavior

of the characters in a psychological perspective. In the qualification work we have discussed the concept of human concept in the writer's creations. Let us focus on issues like time and person perception in Georgian literature and its literary and philosophical understanding. Based on the textual material we made psychoanalytic analysis of the works.

Chapter I

Psychology as the inner world

Reflecting a peculiar way

In any faculty, the writer tells us about the feelings of human feelings. However, the level of deepening in the person's inner world is different. Psychologism in the faculty is created only when the protagonist describes his own feelings, worldview position and ideas. If the writer describes the character of the hero's thoughts, associations or thoughts, this creates the inner monologue with the characteristic character of the character. The main topics are revealed, the thoughts of the character follow its inner logic, so it is possible to find out how and why he came to a conclusion or took the decision. Thus, psychology can be interpreted as a combination of the means and techniques aimed at a complete, deep and detailed opening of the inner world of heroes. At the early stage of the history of the verbal history, psychological reflection of humanity was limited to the external, obvious manifestation of the inner world, with a simple sense of mind. The Christian Middle Ages enriched the inner world of literary heroes: the complexity and contradictions of human nature have been discovered. The use of the inner world in the epoch of revival began. Psychology is clearly expressed in lyric and playwrights. According to some researchers, the development of psychology has not been practiced since the epoch of renaissance. However, the interest in animal life in the literature of the intrinsic inner world, frontier impulses, desires and feelings, and the changing spiritual condition has been revealed in the last three to four centuries.

In the literature of XIX-XX centuries, the full cultural psychology has been characterized by deep cultural and historical factors. This is related to the active involvement of new self-awareness of the new time. In the first decades of the twentieth century, the reflection of human inner life categorically contradicted both the avant-gardeist aesthetics and the Marxist literature. The Soviet 20 years were characterized by a particularly radical non-radical approach. However, psychology did not leave literature; but on the contrary, it developed and acquired a new and quite original form. In the 20th century, the "principle of consciousness" was strengthened. Here the definition of the inner world is narrated, sometimes even disappeared. Psychology in the XX century literature

"invaded" almost all of the genres, but was revealed in a socio-psychological novel with the maximum impediment. In the cultural and social situation of this century, the problem of the destructive origin of the person is very important, which is due to the dynamic development of the psychological aspects of the existence of a person when the individual becomes the object of the interpretation of the subject in the philosophical, philosophical, and cultural level. It is widely recognized that the in-depth psychology, psychoanalysis maker, Z. Freud's many amazing discoveries cover a wide range of humanitarian knowledge: philosophy, anthropology, sociology, aesthetics, ethics. Literalism as a "humanitarian" has influenced many aspects of Freud's doctrine, which led to a new understanding of the individual and the community's relationship with the fact that human inner life is multifaceted. The influence of literary processes in the XX century also included the work of other psychoanalysts - "Analytical Psychology" by K. Young, Adler's "Personal Psychology". Unlike Freud, who reviewed the individual non-bosomer as the most important character of the human being, K. Young focuses on "collective unconsciousness", which is a very "valuable" human experience of the most valuable and deeper human experience. The main element of "collective non-biblical" is archetype. Thus, the "penetration" of psychology implies the existence of some common "territory" in the sphere of literature, and not the other, but the essence of psychology and literature simultaneously. We think that psychology is such a territory.

Chapter II

Psychological aspects in Nodar Dumbadze's work

As mentioned above, psychology is the science of the psychosocial behavior of the humanities. The subject of his interest is not only the mental activity of the individual, but the person as the whole person and the understanding of his behavior. The main characteristic of Nodar Dumbadze's work was the simplicity of research in psychological aspects. The fact is that Dumbadze's unmatched world is so simple that it is equally interesting and close to any layer of society, regardless of their social status and condition. This phenomenon has a different explanation. One of them, in the opinion of the residents, is associated with the forms of authoritative expression, primarily the language and the narrative method chosen by the author. Also, the reader is familiar with the space and the living where Dumbadze's characters live. We think Nodar Dumbadze is the best representative of one of the most popular "positive thinking" writers. That's why the writer's creations are equally acceptable and affectionate for any person. Dumbadze positively thinks: Believes, loves, grateful or happy. The next discussion is based on these basic human qualities, the psychological point of view; the existence of these feelings is almost entirely in human beings. The main

driving force of Nodar Dumbadze's work is faith. He believes in the Lord, kindness, gratitude, friendship, loyalty, love. No matter how hard you are, there is never a feeling of gratitude and hope that is evident at every step as in the style of the author and the life of his characters. Hence, we considered it necessary to study humanism and Christian ideals in his work.

§ 1. Humanism in the works of Nodar Dumbadze

Nodar Dumbadze has long been a synonym of kindness and love for readers. Of course, this is the objective reason for the writer's writing style, the subtle humor, the manner of expression, the kindness, the goodness, the optimism and the optimism. The reader is attracted to his straightforwardness, unscrupulous naturalness, sincerity. Nodar Dumbadze tries to show the human nature of the nature of his consciousness and unconsciousness without revealing the scenes. In the center of attention of the writer always man stands in his personalities, thinking, feeling, behaving, and interacting with others, social roles, civilized. In the writings, there are many people in the tragic fate, the murder of the treachery, the many insidious behavior and the pictures of the whole people or individual people. However, the subjective attitude of the author towards these events is full of gratitude, with the great love of every important value of life, deep humanism. Humanism is the process of philosophy, art and literature that puts human and human values above all. It is interesting to see how humanitarianism in Nodar Dumbadze's work is, in our view, is to return to Christian origins, which is not easy to write in this period. The main thing for the writer is to attract and stimulate the best sides in human beings. The crime is natural for humanity, but the human mind is considered to be supportive in his absence. This means "love of neighbor" with Christ.

Nodar Dumbadze is a humanist, in a broad sense of this term. For him, man, with his fault and goodness, is the driving force of the universe. In this regard, we can not pay attention to his commentator on this issue: "Guram Asatiani is true that one of the tons of literature of my generation is humanism. The longing and desire for my generation of humanity in humanity is not born without any reason... It is very difficult for me to read only an indefinite, abstract humanism and tolerance in my work. No one knows the country, my hero's attitudes towards Datiko Brigadier or Abibo are a matter of leniency or a strict verdict on death and if my heroes are morbid, even in degenerate and corrupt people they seek a divine spark; I think we should not consider this crime "(Dumbadze, 1984, 234). One of the essential issues of Nodar Dumbadze's creativity understands of human being. It is difficult and requires a lot of research. What is the place in the world of human life, what is life, death, truth and others? The writer attaches

great importance to human qualities: love, conscience, pity, regrets. All this makes it unique to the person who removes the main content of his existence, moves the person from animal and animal life. In his opinion, the human habit is in his spiritual life, which is full of the above listed qualities. "Loneliness and humanism are not a profession," writes the writer. Nodar Dumbadze thinks that these qualities can be adopted by the noblest behavior of others and turn it into the axis of his life. The writer chooses the corner, from which the most "dancing" man, with this attitude created almost all the characters. I think this kind of understanding should mean the phrase for the daughter of one of his character Nakashidze's mother, Aniko prosecutor: "The man is not a fresco, he has to be like a sculpture, and it's unconscious, from which he is best known" (Dumbadze, 1989,313). The inner writer of this writer is a life choice. When Nodar Dumbadze created his heroes: Zurikela, Sosoia, Iliko and Ilarioni, a teacher of the military, Bejhan, postmaster, and the entrepreneur - thought of the goodness of humanity that increases humanity. The writer spent much of his time in childhood, youth. What not to pay for yourself - loneliness, spontaneity, hardship, illness. People of different nature and world view have been surrounded by no betrayal, defamation, jealousy, evil, no alienation. But this did not undermine the trust and trust of the person in Nodar Dumbadze's world. His heroes do not lose hope in the critical situation, find a solution. In spite of unbearable suffering, they keep their inner strength, inexhaustible spiritual energy. Their inner world is filled with the love of life, the warmth of the relationship. The writer has even found a certain justification for the enemy. His behavior is not understood and understood as a bloody aggressor. Nodar Dumbadze's environment, where the action is developing, is not just a place where heroes exist and act. He is a full-fledged character and expresses his point of view. In addition, the characters are not just people. Writer, in the story "Treasury" presents the tree of the human nature of speech and thinking. The treasury looks like everything. She sees her whispering: „Sall I cut, I shall not cut off!". The old apple tree thinks like a man, feels and roots the red wine ("Khazarula"). It is a great impression on human feelings. There is no doubt that the tree should think of the sea as well as the sun, so that the bird can be cautious as described in the stories.

The story "Mze" has three characters - the Sun, the Sea and the Man, before our eyes dies not the white bull, but the bread, the blood reddered in the blood ("Corrida"). Death approaches to death, but mistress does not understand the bird's mysterious twitter ("bird"). Granting human qualities on nature, animals, and plants is further intensifying the feeling of sympathetic and regret. Nodar Dumbadze believes that people have been born for good. What is the essence of the "law of eternity" that Bachana Ramishvili finds? - The law of the law is that

"... the soul of the soul is much harder than the body. It's so hard that a man can not wear it together. Therefore, we are alive than we are, and we should try to endure each other's soul-you, my other, the other and so for others "(Dumbadze, 1989,715). As we can see, humanism and any kind of manifestation is an inspired act of the Lord to the author. Bachana Ramishvili, the main character of the "eternity law", does not, nor less, commit the crime of murder. For the author, it was the will of God, so the reader would be able to create a kind of sympathy despite the negative and unacceptable content of this behavior.

After the death of Nodar Dumbadze, as many people say, many water has been replaced, from 1984 to the present, many things have changed in our country. Even today's society can hardly find out what life was like when we were still part of the Soviet empire. We are not fully evaluated and objective. However, the fact is that Georgia has undergone a period of hard times in the Soviet Union, not in terms of material-economic, but morally. Today we have reconciled a lot of the time, but Nodar Dumbadze's personality remains a distinctive person and writer for our society.

§ 2. Christian ideal

The writer's outlook is in full harmony with Christian ideology. The work is constantly accompanied by a historical or mystical attitude towards Christianity. In his writings we find morally elevated, both secular and clerical. However, moral requirements are similar to the representatives of both layers. In Roman, the "law of eternity", Bachana Ramishvili and father-in-law, the debate deals with Christian forgiveness. Both characters are just as good and protect their ideology. Seeing Bachana Ramishvili - it is between man and Christ that is hope, faith that can save people. It can be said, too, in apology, even regret that God has left behind. "The writer fears that in the era of illicit age the person will recognize the existence of God and address the form of dialogue where the question is set in such a way that it contains consent in itself. "Do you have a place in the world and if you stay, why do not you have a man?" - It reads the person in the imperfect state, but the heartfelt dying, which is the answer to the answer. Not Required "(Bochkova-Khvichia, 1995,64). The existence of God in the epoch was almost a taboo and almost taboo topic, so the writer gradually tries to talk about faith, through the various artistic methods, slowly approaches the existence of God in conversation with the reader.

It is noteworthy that the most important symbol of the Old Testament in in "White Braiding" is the "Noah's Ark", as in the 20th century. On the one hand, this decision may have even more symbolic significance, which, according to the epoch, the author himself could not pay attention. Interestingly, the author

commented: "When I was a" white biracial "model or a story about the story, I used the Noah's ark, and I knew that Noah's Ark saved the human race and that I am one of the survivors of the survivors. But I was more interested in this event than what was happening in the next forty days, what the passions suffered, and what was the expectation of the ark and the crew of the Ark.

I am deeply convinced that these forty days has been determined and led to Noah's moral and moral behavior in the world "(Dumbadze, 1992, 429). The author himself explains the decision taken by him - in the creation of the work in a special way to apply the Bible text. The fact is that his thinking is based on Christian ideals. Naturally, the "cell" is full of morbid angels, and there are fewer culprits.

It is noteworthy that the writers of the Soviet epoch read the Gospel and not only read and try to live on the principle of its principle. We will also say that the writer's comments, in particular, refer to this episode and also reflect the general situation: "I often wrote to censors the stories that I knew would be removed. Instead, in this process, I was referring to my point of view. "Do not be afraid, mother" is a phrase when one hero tells drug addiction: "Where are you going, the only country you can have to save Cretin is the Soviet Union, you have taken away all passages, but this phrase is broken." Nodar Dumbadze told Vazha Zhghenti before the death: "Kukaracha" is a novel written about the policeman they think; in fact I wrote this piece for one phrase - Kukaracha tells Mrs. Aniko's Gospel - "If I ask you, you should teach this book to school."

When discussing psychological aspects, it is especially important in which internal believer is shared by the author? Is this faith fast or inward? Is this individual decision or collective individual? Nodar Dumbadze is a writer who is an individual inner mood. However, his unconscious collective thinking still experiences. Archetypes (traditions, habits, beliefs) have a great influence on its inner psychological mood that reflected his conscious behavior and action. It was not so easy in the Soviet era, even though his censorship was relatively mildly cynical, boldly speaking to Christ and the Gospel, to announce that your character's book was four books.

Nodar Dumbadze's thinking was of Georgian tradition, and this tradition is based on the Christian beliefs of the Bible. Dumbadze was thoroughly familiar with Christianity and its main characters. For example, Mary's character is like the life of Mary Magdalene. It should be noted that the name is the same. In romance this world love and Bachana Ramishvili became the guarantor of spiritual and physical survival. This character is also saved by love, just like Magdalene, whose worldly sins have lost the power of Christ's all-embracing love.

This consideration of Karl Gustav Jung confirms the importance of religion in researching psychological aspects: "Where there is a huge experience of past and where people are convinced that there is no numinous experience, this is the experience of the psyche. We can no longer imagine the empire that revolves

around the throne of the Lord, and we do not believe that God is behind the deer. The sanctity of the secrets became a haven, the religious experience of empiricos means special religious experiences "(Jung, 1995.95). The reasoning of the scholar is, I think, exactly the correctness of our research methodology. When discussing psychological aspects of writers' creations, we do not have a religion; it is a fact that without knowing its significance, it would not have been full-fledged.

Chapter III

The meaning and purpose of dreams in Nodar

Dumbadze's creations

Even in ancient times, people thought dreams. When the primitive human fantasy created false and primitive ideas on the world, people believe that there are supernatural forces; these forces are in the subjects, in the human, animal and plant body (they are called "souls"). Explaining the dream, he considered the spirit of the "soul", the "soul" as if he was traveling during the sleep of the body.

Freud has a special place among the psychologists of XX century. His monologue "Dreams Explained" was published in 1900. This is Freud's most important work in the field of psychoanalysis, where the doctrine is based on unconsciousness. Prior was a consciousness to regulate human behavior. Freud has discovered that beyond consciousness the unconscious desires and desires for the person who often lead to human behavior. He believed that sleeping during the control of the consciousness of the consciousness. That's why dreams allow us to learn about the unconscious psychic manifestations of the human mind, desires, aspirations, and motives. Dream is a product of a psychic animal.

As we know, Karl Gustav Jung opposed the Freudian views at a certain stage of his work; his view is different in relation to the dream. The focus of our work in the process of working on the subject of the scholar's views has been that in some ways the echoes of Nodar Dumbadze's creativity, the spiritual adventures in his characters, are dreams and visions. "Our past is with us forever." - Jung, 1995,115 so, scientists believe, for whom the dream is even more complex phenomenon than its predecessors, the psychological aspect of a human had seen attitude towards the dream and not the existence or importance of content. At the same time, in his opinion, any manifestation of the unconscious, and the detection of this sometimes in harmony and sometimes vice versa - disharmony, neither more nor less than the historical experience. "The past, the young man always shuffle". We believe that the definition Jungiseuli best explains the importance and purpose of the dream of the late works, but does not exclude different vision.

Since the beginning of the 20th century, almost all important psychologists were interested in dreams in psychology and at the level of science interpretations; the

attitude towards literature has changed. The dreams presented in the works created during this period clearly showed the influence of a psychoanalyst. That's why Dreams's function has grown up, its content is complicated, the story is strained, and in the theory of Freud, Adler and Jung, Dream has become a kind of unrecognizable expression of the individual's individualization process.

The motivation of dreams is quite old in the literature. There are many dreams in the Bible, where their two types - the usual dream and the dream of the god. Mythological thinking, which we call directly to our collective subconscious by Carl Jung, is archetypal thinking.

Dumbadze, in our view, is more difficult and improves this artistic method in the "law of eternity" where Bachana Ramishvili will talk to the Lord several times in dream. It is important that the character is a representative of the Communist era and not only a representative; he is one of the responsible officials.

The main character of the "eternity law" has drawn the answers to questions that could not be found in reality. Dreams with Bachana are the remnants of spiritual acts. According to Freud, Dreams are the reaction of the psyche to the irritants in the night. As a result of sharing this opinion, it is interesting that irritating bunch of Bachana Ramishvili's sleep on which the protagonist of the novel reacts with dreams. This is a deep-seated archetype in his unconsciousness, in this case religious belief. Drawing close to death in the unconscious mind of the character logically followed the unconscious desire to search for God. Bachana lives in a dream world based on his subjective sentiment, which is derived from his mental state. Bachana Ramishvili "mental body" is "disposed" to the process of thinking. In Bachana the Lord saw and answered the answers. All of this is the result of the archetypes of the unrecognizable, past balances.

"The law of eternity" begins with the arrival of Bachana Ramishvili's hospital. "Feeling" on the other side of the mind "thinks" how to "move" on "the other side of the river." I think that by this beginning the author shows us that the dream and the news declared in the novel is the subtitle of the novel. Nodar Dumbadze, this artistic method, could be used for the Soviet nomenclature and used it successfully. But in addition, the conversation with the Lord was made to the reader in the subconscious by using the "royal road."

Thus, Nodar Dumbadze used "Dream" to portray unconscious feelings of the character acting in the artistic manner. The writer's dream is the result of conscious consciousness. His characters in the psychological point of view are characteristic of the real person and have the characteristics of archetypal thinking.

As a result, we can boldly state that Nodar Dumbadze's creativity, in the psychological sense, takes deep layers in itself. His characters are not only individual traits, but there are no more or less archetypes of character.

Chapter IV **Psychology of Nodar Dumbadze** **In creativity**

Nodar Dumbadze has been able to describe the inner and inner world of his works. His creativity is characterized by diversity. Each character is an individual mark that allows the writer to fully describe the inner world of heroes and their behavior.

In the 18th century, French materialists (Didro, Gellves, Lameter, Golbach, Robin) were characterized by the character of the personality as having a direct connection with life conditions. They thought that the environment determines the nature of the human being and the crucial importance of man's training.

Strong representative of empirical psychology, T.Ribbo, has given two basic conditions for understanding the nature of the concept: integrity and sustainability. In his opinion, the character can be considered dramatically expressed if the personality is characterized by characteristic character in childhood and continues throughout life. The scientist does not agree with the conclusion of the nature. Ribbo discussing this issue as a hereditary does not evaluate social impacts. Other representatives of the spiritual direction speak in their writings about acquired characteristics. French teacher Keira believes that the nature of the character is habits. In his book "Character and Moral Education", it describes the character classification. F. Keira believes that the character consists of three basic peculiarities: impressions, inclinations and ability to make decisions.

Thus, at the end of the 19th century scholars' attention was to the concept of nature. They are doing theoretical analysis and try to classify these issues. The concept of psychology as a form of independent science has also evolved.

Characterology is the doctrine that removes the human character, its behavior and behavior, social life, his instincts and unconscious. The founder of this direction, Sigmund Freud, examines the person as a general mental phenomenon. Unlike the Sigmund Freud, with whom the sexual development of the person becomes first, his pupil Carl Jung believes in the biological mood (conscious and unconscious) self-preservation in the formation of the typology.

Scholars believe that the functional violation of the individual is based on the unique style of relationships. The key factor in the development of the person is

the social relationship of the parent and the child. It was found that the child is characterized by two requirements: satisfaction and safety of the needs.

Georgian scientist Dimitri Uznadze and his school representative V.G. Norakidze point to the nature and motivation. At the same time, they emphasize that "character" does not mean the characteristic of the perception, memory, attention, imagination, feeling or characteristics such as: skills, interests, temperament and others. Character expresses the character of a man who leaves a sharp track on his behaviors, reflecting his relationship with the outside world, with other people and also with himself. Each person owns specific and important needs and a fixed mood based on the behavior of human beings, his relationship with the objective world, and as a member of society. There are a number of studies in psychology which argue that character is the personality of the person by which it differs from the other person.

Nodar Dumbadze's work has been characterized by many characters, which is due to the desire to express the whole historical, social, or political reality. The writer uses psychological principles in characterization of personality. This method was still used by Theophrastus, the Aristotle's disciple, when analyzing the type of character in his work, which is known today as a literary characterization. It is a method of detecting the main signs of the character, in which some situations are created by creating appropriate behavior and then describing their behavior. Nodar Dumbadze often puts his heroes in a critical situation and thus pushes for different behavior, thereby producing a real, mentally active, dynamic character to the reader.

The writer shares the opinion of the nature of environmental factors. In many cases, the author presents a character, which has a strictly characteristic character from childhood that has a whole life. However, according to the opinion expressed by the majority of scientists, the impact of environmental nature, Nodar Dumbadze changes the character of the character, their characteristic behaviors according to the living conditions. The inclinations of active individuals often change radically in a situation. For example: murder committed by a positive hero, moral decline of moral man, change of attitude towards faith and others.

Nodar Dumbadze looks deep into social events; their internal resistance is in the public forces and reflects the typical character of its own inner personality influence mood. Creator represents all fiction subobjective and objective unity, so they always have a stigma of an era and the impact on individuality. Writer does not share the view that human life is determined by the progress of the external conditions, gives life meaning universal intuition that the human being is completely external and indifferent. In his view, people generally obey unchanging attitude, archetype and laws.

Nodar Dumbadze is unlimited in the creation of a literary character. He is in any situation putting his hero. He changes the position, behavior and time. The heroes are opened by their actions.

As noted above, scientists believe that the social factor of the parent and child is the decisive factor in the development of the person. Nodar Dumbadze, who is living in the writer's life, differs from his parents. His touch is full of parenting with the parent, the care of the young lady with care, which leaves a deep psychological trace on the psychic behavior of his heroes. There is no conflict between his father and son. This image is quite pale with him and it is almost invisible to him. This may be due to his biographical details. Her father was left in a distant lantern, lost in the past, with whom no confrontation and conflicts could exist. As for the mother, in this case it is the opposite - the mother is the main character of almost all of her novels and stories, but mostly repeats the autobiographical story. By his opinion almost all the characters are orphaned, or waiting for her mother from the exile. The mother's icon often comes in a fragmented form in the memory of the character and goes into the text.

Positive and negative characters created by the writer are critical in the critical situation, demonstrating their inner nature as high social aspects, as well as inconvenient impulses based on associated primitive instincts, namely aggression. Despite the above mentioned, Nodar Dumbadze's creativity is lacking in the negative characters. I think this should not be the life experience, it's his creative decision. At the same time, the author himself is very cautious in their relationship with them - maybe his characters do not deserve hatred.

The attitude of Nodar Dumbadze to the structure of the person is defined, determines the behavior of the person concerned, the conduct of the behavior to match the goal. The willingness to change the inner mood of the characters indicates certain internal conflicts that are in the writers' personalities. This circumstance, especially in the case of strict limitation of his strong aspirations, inability to adapt to environmental requirements, can not be adapted to the environment of its spiritual world. Under such conditions, the inner anxiety, concern, secret aggression, which the writer finally finds to find ways to overcome. This contributes to the dynamism of the character and mood of his character. Because of the plasticity of the mood, the writer finds the behavior that is appropriate for his own purposes.

We will meet Nodar Dumbadze with different types of socially and inner psychological conditions. Based on our research community, it is especially interesting that the writer does not refrain from describing the characters with psychological problems and behaves as a part of their normal life, whether it's crazy, Margo, Didro, Bejana or other.

Thus, in the works of Nodar Dumbadze, the characteristics of characters, behavioral expressions, principles, their loading and purpose are presented. With these distinctive features, the reader has a perfect idea about the particular portrait of the hero. It can be said that most of Nodar Dumbadze's characters, and not only the main actors, remain forever in the readers' memory and retain their viability and inactivity.

Conclusion

In the work "Psychology in Nodar Dumbadze's Creation" is about the attitude of literature and psychology. Psychology's "penetration" in the sphere of literary space implies the existence of some common "territory", not the other, but the essence of the psychology and literature simultaneously. We think that psychology is such a territory.

Psychology is the description of the inner world of the character. Critics think that studying the psychological aspects of the work is an opportunity to consider various issues. For example, the type of psychological problem, whether it is social-historical, philosophical or aesthetic problem, also, the personality, characteristic of the character, which is the mainstream. During the study we tried to find out how many psychological trends in Nodar Dumbadze's work.

Nodar Dumbadze's works show all the major problems of the epoch, a trace of trend and tendency, which makes its prose unique in Georgian literature.

In the study we found that the influence of "psychoanalysis" in the case of Sigmund Freud is less, which, of course, does not exclude the expression of the unconsciousness in his creativity. I think the author's thinking is more consistent with Karl Gustav Jung's theories - collective unconscious and archetypes.

Nodar Dumbadze is a representative of the subjective novel - its spaces are localized and directed towards the nature of the peerless. Time, space, facts, empiry is so important that it serves the first goal - to introduce the intimate nature of the character.

We think that together with various psychological directions described by Nodar Dumbadze, the writer is one of the most popular "positive thinking" of the popular course.

The human nature of the writer is exemplified in the behavior, action, and character of his heroes. In the writings, there are many tragic folklore people, murderous murder, many insidious behavior pictures of people and individual people.

Nodar Dumbadze's environment, where the action is developing, is not just a place where heroes exist and act. He is a full-fledged character and expresses his point of view. In addition, the characters are not just people.

It should also be noted that the writer has mainly offers the interior portraits of the characters, the reader should be able to visualize the appearance of the hero himself, to imagine himself as such a man of such behavior.

Nodar Dumbadze's characters, in psychological terms, have the characteristics of the real person and have the characteristics of arctic thinking. They obey the archetypes that they are in collective unconscious, are drawn into the personal level and are directly related to the religious system attributed to the writer.

Dream as a masterpiece is an important weapon with Nodar Dumbadze. In many cases, his manifestations are collective, or non-existent. We think that this is important in this regard with respect to religion. The influence of Christian thinking is obvious to him and this is not just a fictional feature.

Therefore, based on the above considerations, we can boldly say that Nodar Dumbadze's creativity is in the psychological perspective, underlining deep layers. His characters are not only individual traits, but also the characteristic features of archetypal thinking.

The writer shares the opinion of the nature of the nature of the personality. In most cases, the author presents the character, which has a strongly fixed characteristic of childhood, which will follow the whole life. However, according to the opinion of the majority of scientists, the nature of Nodar Dumbadze's character in the nature of environmental impact often changes radically from environmental influences.

Nodar Dumbadze is a philosophical worldview writer, has an idea and views system in the world of humanity. The study of the world of the study is the scientific, social-political, valuable, ethical and the esthetic relations. The main trends are related to such fundamental concepts such as modernism, cultural diversity and unity, the nature of human cognition.

Content of the dissertation work is reflected in the following publications:

1. Nodar Dumbadze - Writer of Human Spirit, Scientific-Reference Journal "Science and Life", Tbilisi, 2015, N2 (12), p.p. 142-145;
2. Psychological Portrait of Character in the Works of Nodar Dumbadze, Collection of Scientific Works of Telavi State University, Telavi, 2016, N1 (29), p. p.129-133;
3. Humanism with Nodar Dumbadze, International Scientific Journal "Intellect", Tbilisi, 2016, N2 (55), p. 99-100;
4. Psychological Principles in Nodar Dumbadze's Creation, International Science Journal "Philology, Literatures and Linguistics", San Francisco (USA), p.p.54-59;
5. Christian Idea in the Works of Nodar Dumbadze, IV International Scientific Conference dedicated to Iakob Gogebashvili, Gori, 2016;
6. Nodar Dumbadze - "Do not Hurry Seeing Humor in Me", International Scientific Journal "Intellect", Tbilisi, 2016, N3 (56), p.p.120-122;
7. Dream as an expression of archetypal thinking in the characters of Nodar Dumbadze, Scientific-Reference Journal "Science and Life", Tbilisi, 2017, N1 (15), p.p. 177-180